परोपकाराय सतां विभूतयः

શ્રી દંડક અને લઘુસંગ્રહણી પ્રકરણ સાર્થ.

શબ્દાર્થ, ગાથાર્થ, ઉપયોગી વિવેચન, સંપૂર્ણ
કોષ્ટકો, પ્રશ્નો અને મૂલ ગાથા સહિત.

પ્રથમાવૃત્તિ તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કર્તા
શ્રાવક અમૃતલાલ પુરૂષોત્તમ
દોશીવાડાની પોળ અમદાવાદ

નામ
ઠેકાણું

વીર સં ૨૪૬૦ સર્વ હક્ક સ્વાધીન સંવત ૧૯૯૦

મૂલ્ય ૦-૫-૦

પુસ્તકને જેમ તેમ રખડતુ મૂકીને આશાતના કરવી નહિ

દંડક-ગાથા ૨૯ મીનો વધારો

આહાર ત્રણ પ્રકારે છે ઓજાહાર લોમાહાર ને કવલાહાર ઉત્પત્તિ વખતે જે આહાર લેવાય તે ઓજાહાર, ચામડી કે રૂંવાટાથી જે આહાર લેવાય તે લોમાહાર અને કોળીયા વડે જે આહાર લેવાય તે કવલાહાર

લઘુ સંગ્રહણી ગાથા ૯-૧૦ મીનો વધારો.

ક્ષેત્રફળ-પરિધિને ૨૫ હજાર ગુણવાથી થાય જેમકે-૩ લાખને ૨૫ હજારે ગુણતા ૭૫૦ ક્રો થાય અને ૧૬ હજારને ૨૫ હજારે ગુણતા ૪૦ ક્રોડ થાય, બને મળીને ૭૯૦ ક્રો. થયા બસોને ૨૫ હજારે ગુણતા ૫ લાખ થાય અને ૨૭ ને ૨૫ હજારે ગુણતા ૬ લાખ ૭૫ હજાર થાય બને મળીને ૫૬ લાખ ૭૫ હજાર થયા ૩ કોસને ૨૫ હજારે ગુણતા ૭૫ હજાર ગાઉ થાય અને ૪ ગાઉનો ૧ જોજન તેથી ચારે ભાગતા ૧૮૭૫૦ જોજન થયા ૧૨૮ ધનુષને ૨૫ હજારે ગુણતા ૩૨ લાખ ધનુષ તેના જોજન કરવા માટે ૮ હજાર ભાગતા ૪૦૦ જોજન થયા ૭૫ હજાર ૧૮ હજાર માતમો પચાસ અને ૪૦૦ જોજનનો સરવાળો ૯૪૧૫૦ જોજન થયા ૧૩ાા આગળને ૨૫ હજારે ગુણતા ૩ લાખ ૩૭ હજાર પાચસો આગળ તેના ધનુષ કરવા માટે ૯૬ એ ભાગતા ૩૫૧૫ ધનુષ ને ૬૦ આગળ થયા બે હજાર ધનુષનો ૧ ગાઉ એટલે બે હજારે ભાગતા ૧ ગાઉ ૧૫૧૫ ધનુષ ને ૬૦ આંગળ

ધી વીરવિજય પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં મણીલાલ છગનલાલ શાહે છાપ્યુ ઠે. કાલુપુર ટંકશાળ-અમદાવાદ

પ્રસ્તાવના

દરેક મનુષ્યે સમ્યગ જ્ઞાન અવશ્ય મેળવવુજ જોઇએ કારણ કે જ્ઞાન ભણવાથી આત્મા જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મનો ક્ષય કરી, મોક્ષ સુખ ઝટ મેળવે છે એટલાજ માટે શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માએ અર્થથી પ્રરૂપેલ અને ગણધર મહારાજે ગુથેલ સૂત્રમાથી ભવ્ય જીવોના ઉપકારને માટે ગજસાર મુનિએ રચેલ દડક પ્રકરણમા જીવો કયે કયે સ્થળે દડાય છે તે વર્ણવેલુ છે અને તે જાણવાથી જીવો કર્મ બધ કરતા ઓછા થાય છે તેમજ શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિએ રચેલ લઘુ સગ્રહણી પ્રકરણમા જબૂદ્વીપમા રહેલા શાશ્વતા ૧૦ પદાર્થોનું સારી રીતે વર્ણન કર્યું છે, જેને ભણવાથી તેમજ તેનું મનન કરવાથી આત્માને સત્ય જ્ઞાનનું સ્વરૂપ માલુમ પડે છે

દડક અને લઘુસગ્રહણીના પુસ્તકો તો ઘણાજ છપાયા છે પરતુ અત્યાર સુધી છપાએલ કોઇપણ પુસ્તકમા પ્રશ્નો કે સપૂર્ણ કોષ્ટકો આપવામા આવ્યા જ નથી તેમજ વળી તે પુસ્તકોનું વિવેચન બહુ મોટા પ્રમાણમા હોવાથી પ્રાથમિક અભ્યાસીઓને સુગમ પડે તેટના માટે આ પુસ્તકમા શબ્દાર્થ ગાથાર્થ, ઉપયોગી વિવેચન, સપૂર્ણ કોષ્ટકો અને પ્રશ્નો આપવામા આવ્યા છે કે જેથી કરીને બાળજીવો થોડી મુદતમા પ્રકરણ સબધી જ્ઞાન મેળવી શકે

આ દડક પ્રકરણમા ૨૪ દડક ઉપર ૪ દ્વાર ભણનારને સુગમતાથી સમજાય એટલા માટે કોષ્ટકોમા જે જે દડકોના દ્વારો લગભગ સરખા હોય તેવા દડકો પાસે પાસે મૂકવામા આવ્યા છે તેમજ ગાથાઓનો અર્થ જે લીટીમાં મોટા અક્ષરોથી છપાવવામા આવ્યો હોય ત્યા તેજ ગાથામા ક્રમે તે ઠેકાણે તે શબ્દ હોય એમ સમજાવવા માટે છે જેમકે – દડકની ગાથા-૧૧ મીના અર્થમા ગર્ભજ શબ્દ ત્રીજા પાદમા હોવા છતા સબધને અનુસરીને ચોથા પાદમા આપવામા આવ્યો છે

આવા સરળ પુસ્તકો પ્રગટ કરાવવામા પ્રેરણા કરનાર તથા મને જ્ઞાન અપાવવામા કારણભૂત મારા પિતાશ્રી **પુરૂષોત્તમદાસ નથુભાઈ** છે તથા મને ધાર્મિક આદિ જ્ઞાન આપવામા વધુ ઉપકારી તરીકે મેસાણા **શ્રી યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા** છે તેથી તે બંનેનો ઉપકાર માનુ છુ

શ્રી દંડક અને લઘુસંગ્રહણી પ્રકરણની પ્રેસકોપી શાસન પ્રભાવક આચાર્ય મહારાજ **શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજીના** શિષ્ય રત્ન ઉપાધ્યાય મહારાજ **શ્રી વિજ્ઞાનવિજયજીના** શિષ્ય વિદ્દદ્વર્ય **શ્રી કસ્તુરવિજયજી મહારાજશ્રીએ** તપાસી છે અને તુફો સુધારવામા **માસ્તર લહેરચંદ હેમચંદે મદદ** કરી છે, તે માટે તેઓનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છુ

મતિમંદતાથી કે પ્રેસ દોષથી કાઇ પણ ભૂલચૂક કે અશુદ્ધિ રહી હોય તે માટે ત્રિકરણ યોગે મિથ્યા દુષ્કૃત દઉ છુ તા ૧-૫-૩

દોશીવાડાની પોળ, અમદાવાદ.	પ્રસિદ્ધ કર્તા શ્રાવક અમૃતલાલ પુરૂષોત્તમ

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૫	૨૦	૩	૩
૨૮	૨૨	વિગનાઈ	વિગલા ઈ
૩૬	૧૬	પૃથ્વીમા	પૃથ્વીમાથી
૪૩	૧૩	વિગનાઈ	વિગલા ઈ
૬૭	૧૨	ભમિમા	ભૂમિમા

શ્રી દંડક પ્રકરણ સાર્થ.

મ ગલાચરણ.

નમિઉં—નમસ્કાર કરીને	વિયાર—વિચારને	તેચ્ચિય—તે(જિનોને) નિશ્ચે.
ચઉવીસ—ચોવીશ	લેસ—લેશ માત્ર	થોસામિ—સ્તવીશ
જિણે—જિનોને.	દેસણઓ—કહેવાથી	સુણેહ—સાભળો
તસ્સુત્ત—તેમના સૂત્રના	દ ડગ—દડકના	ભો ભવ્વા—હે ભ યો !
	પએહિ—પદોવડે	

નમિઉ ચઊવીસ જિણે—ચોવીશ જિનેશ્વરોને નમસ્કાર કરીને

તસ્સુત્ત વિયાર લેસ દેસણઓ—તેમના સૂત્રના વિચારને લેશ માત્ર કહેવાથી

દ ડગપએહિ તે ચ્ચિય—દડકના પદોએ કરીને તે જિનેશ્વરોને નિશ્ચે

થોસામિ સુણેહ ભો ભવ્વા ॥ ૧ ॥—હુ સ્તવીશ હે ભવ્યજનો ! (તે) તમે સાભળો

જીવો જેને વિષે દડાય તે દડક કહેવાય

હવે ૨૪ દડક દેખાડે છે

નેરઈઆ—નારકી (૧)	બેઇદિયાદઓ—બેઇંદ્રિયાદિ (૩)	મણુસ્સા—મનુષ્ય (૧)
અસુરાઈ—અસુર કુમારાદિ (૧૦)	ચેવ—નિશ્ચે	વ તર—વ્યતર (૧)
પુઢવાઈ—પૃથ્વીકાયાદિ (૫)	ગબ્ભય—ગર્ભજ	જોઇસિય—જ્યોતિષી (૧)
	તિરિય—તિર્યંચ (૧)	વેમાણી—વૈમાનિક (૧)

નેરઈઆ અસુરાઈ—સાતે નારકીનો ૧, અસુરકુમારાદિ દશ ભવનપતિના-૧૦,

પુઢવાઈ બેઈંદિયાદઓ ચેવ—પૃથ્વીકાયાદિ પાચ સ્થાવરના-૫, (અને) બેઈંદ્રિય આદિ (વિકલેંદ્રિયના) ત્રણજ

ગબ્ભય તિરિય માણુસ્સા—ગર્ભજ તિર્યંચનો-૧, (અને) મનુષ્યનો-૧

વંતર જોઇસિય વેમાણી ॥ ૨ ॥—વ્યંતરનો-૧, જ્યોતિષીનો-૧ અને વૈમાનિકનો-૧

તેમા પૃથ્વીકાયાદિકથી માડીને તિર્યંચ ગતિના ૯ અને મનુષ્ય ગતિનો ૧ મળી ૧૦ અસુર કુમારાદિ ચાર પ્રકારના દેવતાના ૧૩ અને નારકીનો ૧ એમ બધા મળી ૨૪ દંડક થયા

હવે ચોવીશ દ્વાર કહે છે

સખિત્તયરી—અત્યંત સક્ષેપ
ઉ—વળી.
ઈમા—આ
સરીર—શરીર
ઓગાહણા—અવગાહના.
સઘયણા—સઘયણ(૬)
સન્ના—સજ્ઞા (૪-૧૦)
સઠાણ—સસ્થાન(૬)

કસાય—કસાય (૪)
લેસ—લેશ્યા (૬)
ઇદિય—ઇન્દ્રિય (૫)
દુસમુગ્ઘાયા—બે સમુદ્ઘાત
દિટ્ઠી—દૃષ્ટિ (૩)
દંસણ—દર્શન (૪)
નાણે—જ્ઞાન (૫+૩)
જોગ—જોગ (૧૫)
ઉવઓગ—ઉપયોગ (૧૨)

ઉવવાય—ઉપપાત
ચવણ—ચ્યવન. મરણ.
ઠિઇ—સ્થિતિ. આયુષ્ય
પજ્જત્તિ—પર્યાપ્તિ.
કિમાહારે—કિમાહાર.
સન્ની—સજ્ઞા (૩)
ગઈ—ગતિ
આગઈ—આગતિ.
વેએ—વેદ (૩)

સ ખિત્તયરી ઉ ઈમા—આ સ ઘયણી વળી અત્ય ત સ ક્ષેપ છે
સરીર-મોગાહણા ય સ ઘયણા—શરીર પાચ-અવગાહના અને સ ઘયણ છ
સન્ના સ ઠાણ કસાય—સ જ્ઞાચાર-સ સ્થાન છ-કપાય ચાર
લેસ ઈદિય દુસમુગ્ઘાયા ॥ ૩ ॥—લેશ્યા છ, ઇંદ્રિય પાચ, (જીવ અને અજીવ એ) બે ભેદે સમુદ્ઘાત
દિટ્ઠી દ સણ નાણે—દૃષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ચાર, જ્ઞાન પાચ, અજ્ઞાન ત્રણ
જોગુ-વઓગો વવાય ચવણ-ઠિઈ-યોગ ૧૫, ઉપયોગ બાર, ઉપપાત (જન્મ)-ચ્યવન(મરણ)-સ્થિતિ (આયુષ્ય)
પજ્જત્તિ કિમાહારે—પર્યાપ્તિ છ-કિમાહાર (કેટલી દિશાનો આહાર લે તે)
સન્ની ગઈ આગઈ વેએ ॥૪॥—સ જ્ઞા ત્રણ-ગતિ-આગતિ-વેદ ત્રણ

૨૪ દંડકમા ક્યા ક્યા દંડકે કયુ કયુ દ્વાર હોય, તે કહે છે

પહેલુ શરીરદ્વાર

ચઉ–ચાર	દુહઓ–બે પ્રકારે	અ ગુલસ્સ–આગળનો
ગબ્ભતિરિ–ગર્ભજ તિર્યંચ	અ ગુલ–આગળના	અસ ખ અગ ખ્યાતમો.
	અસ ખ–અસ ખ્યાતમા	અ સો–ભાગ
વાઉસુ–વાયુકાયને વિષે	ભાગ–ભાગનુ	ઉક્કોસ–ઉત્કૃષ્ટથી
મણુઆણ મનુષ્યોને	તનૂ–શરીર	પણ સય–પાચસો
પ ચ–પાંચ	સવ્વેસિ પિ–સર્વ	ધણૂ–ધનુષ્યવાળા
સેસ–બાકીના (૨૧)ને	દંડકે પણ	નેરઇઆ–નારકી.
તિસરીરા–૩ શરીર.	જહન્ના–જઘન્યથી.	મત્તહત્થ–૭ હાથના.
થાવર ચઉગે–ચાર સ્થાવરને.	સાહાવિઅ–સ્વાભાવિક	સુરા–દેવતા

ચઉ ગબ્ભ તિરિય વાઉસુ—ગર્ભજ તિર્યંચ અને વાઉ કાયને વિષે (ઔદારિક-વૈક્રિય-તૈજસ અને કાર્મણ એ) ચાર શરીર હોય છે

મણુઆણ પંચ સેસ તિસરીરા—(તેમા આહારક ઉમેરીએ તો) મનુષ્યને ૫ શરીર હોય છે અને બાકીના ૨૧ દંડકે ત્રણ શરીર હોય છે

(નારકીનો-૧ અને દેવતાના ૧૩ દંડક મળી ૧૪ દંડકે વૈક્રિય -તૈજસ અને કાર્મણ એ ત્રણ શરીર અને વાયુકાય વિના ૪ સ્થાવર તથા વિકલેંદ્રિય મળી ૭ દંડકે ઔદારિક-તૈજસ અને કાર્મણ એ ત્રણ શરીર હોય છે)

(૨ જુ અવગાહના દ્વાર)

થાવર ચઉગે દુહઓ—વનસ્પતિકાય વિના) ૪ સ્થાવરને (જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટથી એમ) બન્ને પ્રકારે

અંગુલ અસંખ ભાગ તણૂ ॥૫॥—આગળના અસંખ્યાતમા ભાગનુ શરીર હોય છે

સવ્વેસિંપિ જહન્ના—(૪ સ્થાવર વિના બાકીના) સર્વ દંડકે પણ જઘન્યથી

સાહાવિય અંગુલસ્સ અસંખસો—સ્વાભાવિક (શરીર) આગળનો અસંખ્યાતમો ભાગ હોય છે

ઉક્કોસ પણસય ધણૂ—ઉત્કૃષ્ટથી ૫૦૦ ધનુષ્ય શરીરવાળા **નેરઈયા સત્ત હત્થ સુરા ॥ ૬ ॥**—નારકી હોય છે, અને દેવતા ૭ હાથના હોય છે

ગબ્ભતિરિ—ગર્ભજ તિર્યંચનુ
સહુસ્સ—હજાર
જોયણ—જોજન
વણસ્સઈ—વનસ્પતિનુ
અહિય—અધિક
સહસ્સ—હજાર.
નર—મનુષ્ય.
તેઈંદિ—તેઇંદ્રિયનુ
તિ ગાઉ—૩ ગાઉ

બેઈંદિય—બેઇંદ્રિયનુ
જોયણે બાર—૧૨ જોજન
જોયણુ—જોજન
એગ—એક
ચઉરિંદિ—ચઉરિંદ્રિયનું
દેહં—શરીર.
ઉચ્ચત્તણ—ઉંચપણે
સુએ—સૂત્રમા.

ભણિયં—કહ્યુ છે
વેઉવ્વિય—(ઉત્તર) વૈક્રિય.
પુણ—વળી.
અંગુલ—આંગળનો.
સંખ—સંખ્યાતમો
અંસ—ભાગ
આરંભે—આરંભતી વખતે.

ગબ્ભ તિરિ સહસ્સ જોયણુ—ગર્ભજ તિર્યંચનુ શરીર ૧૦૦૦ જોજન હોય છે

વણસ્સઈ અહિય જોયણ સહસ્સ—વનસ્પતિકાયનુ શરીર ૧૦૦૦ જોજનથી (કાંઇક) અધિક હોય છે

નર તેઈંદિ તિ ગાઉ—મનુષ્ય અને તેઇંદ્રિયનુ શરીર ૩ ગાઉ હોય છે

બેઈંદિય જોયણે બાર ॥ ૭ ॥—બેઇંદ્રિયનુ શરીર ૧૨ જોજન હોય છે

જોયણ-મેગ ચઉરિંદિ—ચઉરિંદ્રિયનુ ૧ જોજન

દેહમુચ્ચત્તણ સુએ ભણિઅ—શરીર ઉંચપણે સૂત્રને વિષે કહ્યું છે

વેઉવ્વિય દેહ પુણ—વળી (ઉત્તર) વૈક્રિય શરીર

અંગુલ સંખંસ—મારંભે ॥ ૮ ॥—આરંભતી વખતે આંગળનો સંખ્યાતમો ભાગ હોય છે

દેવ-દેવતાનુ	નવ-નવ	નારયાણ-નારકીઓનું.
નરે-મનુષ્યનુ	જોયણ-જોજન	ભણિય-કહ્યુ છે
અહિય-અધિક	સયાઈ-સો	વેઉવ્વિય-(ઉત્તર) વૈક્રિય.
લક્ખ-લાખ (જોજન)	દુગુણ-બમણુ	
તિરિયાણ-તિર્યંચોનુ	તુ-વળી	સરીરં-શરીર.

દેવ નર અહિય લક્ખ—દેવતાનુ વૈક્રિય શરીર લાખ જોજન અને મનુષ્યનુ લાખ જોજનથી (૪ આગળ) અધિક હોય છે

(કારણકે દેવતાઓ ભૂમિથી ઓછામા ઓછા ૪ આગળ ઉપર ચાલે છે)

તિરિયાણ નવ ય જોયણ સયાઈ—તિર્યંચનું (વૈક્રિય શરીર) ૯૦૦ જોજન

દુગુણ તુ નારયાણ—નારકીઓનું વળી પોતાના શરીરથી બમણુ

ભણિય વેઉવ્વિય સરીર ॥ ૯ ॥—વૈક્રિય શરીર કહ્યુ છે

અ તમુહુત્ત-અત મુર્હૂર્ત	તિરિય-તિર્યંચ	ઉક્કોસ-ઉત્કૃષ્ટથી
નિરએ-નારકીમા	મણુએસુ-મનુષ્યમા	વિઉ૦ણા-વિકુર્વણાનો.
મુહુત્તચત્તારિ-૪ મુહૂર્ત,	દેવેસુ-દેવોમા.	
	અદ્ધમાસો-અડધોમાસ	કાલો-કાળ

વિકુર્વેલ વૈક્રિય શરીરનો કાળ

અ તમુહુત્ત નિરએ—નારકીમા અ તર્મુહૂર્ત

મુહુત્ત ચત્તારિ તિરિય મણુએસુ—તિર્યંચ અને મનુષ્યમાં ૪ મુહૂર્ત

દેવેસુ અદ્ધમાસો—દેવતામા અડધો માસ

ઉક્કોસ વિઉવ્વણા કાલો ॥ ૧૦ ॥—ઉત્કૃષ્ટથી ઉત્તર વૈક્રિય શરીરનો કાળ જાણવો

થાવર-સ્થાવર (૫)	વિગલ-વિકલેંદ્રિયને	નર-મનુષ્ય
સુર-દેવતા (૧૩)	છેવટ્ઠ-છેવટું	તિરિએસુ-તિર્યંચને વિષે
નેરઇઆ-નારકી	સંઘયણ-સંઘયણ	વિ-પણ
અસંઘયણા-સંઘયણ રહિત	છગ્ગ-છ	મુણેયવ્વ-જાણવા
	ગબ્ભય-ગર્ભજ	

૩ જુ સંઘયણ દ્વાર

થાવર સુર નેરઇઆ—૫ સ્થાવર દેવતા અને નારકી (એ ૧૯ દંડક)

અસંઘયણા ય વિગલ છેવટ્ઠં—સંઘયણ રહિત છે અને વિકલેંદ્રિયને છેવટ્ઠું (સેવાર્ત) સંઘયણ હોય છે

સંઘયણ છગ્ગ ગબ્ભય—૭ સંઘયણ (વજ્રઋષભ નારાચ-ઋષભ નારાચ-નારાચ-અર્ધ નારાચ-કીલિકા અને છેવટ્ઠું)

નર તિરિએસુવિ મુણેયવ્વ ॥ ૧૧ ॥—ગર્ભજ મનુષ્ય અને તિર્યંચને વિષે પણ જાણવા

સવ્વેસિં-સર્વ (૪) ને વિષે	છસંઠાણા-૬ સંસ્થાન	વણ-વનસ્પતિ
ચઉ દહ વા-૪ કે ૧૦	હુંડા-હુંડક	વાઉ-વાયુકાય
સન્ના-સંજ્ઞા	વિગલિંદિ-વિકલેંદ્રિય	તેઉ-તેઉકાય
સવ્વે-સર્વ	નેરઆ-નારકીને	અપકાયા-અપ્કાય
સુરા-દેવતાઓ	નાણાવિહ-જુદા પ્રકારના	પુઢવી-પૃથ્વીકાય
ચઉરંસા-સમચતુરસ્ર	ધય-ધ્વજના	મસુર-મસૂરની દાળ
નર-મનુષ્ય	સૂ -સોયના	ચંદ-ચંદ્રમાના
તિરિય-તિર્યંચને	બુબ્બુય-પરપોટાના	આકાર-આકારવાળા
		સંઠાણઓ-સંસ્થાનથી
		ભણિયા-કહ્યા છે

રનુ નામ	૧ લુ શરીર					૨ જુ અવગાહના	
દંડકનુ નામ	ઔદારિક	વૈક્રિય	આહારક	તેજસ	કાર્મણ	ઉત્કૃષ્ટ	આરંભતી વખતે મૂળ શરીર જઘન્ય.
નારકી	૦	૧	૦	૧	૧	૫૦૦ ધનુષ્ય ૭॥। ૬ આગળ	ચોવીશે દંડકે અંગુલના અસંખ્યાતમો ભાગ
૧૦ ભવનપતિ	૦	૧	૦	૧	૧	૭ હાથ	
વ્યંતર	૦	૧	૦	૧	૧	૭ હાથ	
જ્યોતિષી	૦	૧	૦	૧	૧	૭ હાથ	
વૈમાનિક	૦	૧	૦	૧	૧	૭ થી ૧ હાથ સુધી	
પૃથ્વીકાય	૧	૦	૦	૧	૧	આગળનો	
અપ્કાય	૧	૦	૦	૧	૧	અસંખ્યાતમો ભાગ.	
વનસ્પતિકાય	૧	૦	૦	૧	૧	૧૦૦૦જોજનથીવધુ	
તેઉકાય	૧	૦	૦	૧	૧	આગળનો	
વાઉકાય	૧	૧	૦	૧	૧	અસંખ્યાતમો ભાગ	
બેઇંદ્રિય	૧	૦	૦	૧	૧	૧૨ જોજન	
તેઇંદ્રિય	૧	૦	૦	૧	૧	૩ ગાઉ	
ચઉરિંદ્રિય	૧	૦	૦	૧	૧	૧ જોજન	
ગર્ભજ તિર્યંચ	૧	૧	૦	૧	૧	૧૦૦૦ જોજન	
ગર્ભજમનુષ્ય	૧	૧	૧	૧	૧	[illegible] ગાઉ	

			૩ જુ સઘયણ					
આરભતી વખતે ઉત્તર વૈક્રિય શરીર	વધુમા વધુ ઉત્તર વૈક્રિય શરીર	વિકુર્વેલ ઉત્તર વૈક્રિય શરીરનો કાળ	વજ્ર ઋષભ નારાચ, ઋષભ નારાચ, નારાચ, અર્ધ નારાચ, કીલિકા, છેવટ્ઠું (સેવાર્ત)					
અગુલનો	પોતાના મૂળ શરીરથી બમણુ.	અતર્મુહૂર્ત	નથી					
	૧ લાખ જોજન	૦ાા માસ						
	,							
સંખ્યાતમો		,	,					
ભાગ	,	,,	,					
નથી	નથી	નથી	નથી					
,,	,,	,,	,,					
,	,,	,,	,,					
		,,	,,					
અગુલનો અસખ્યાતમો ભાગ.	અગુલનો અસખ્યાતમો ભાગ	અંતર્મુહૂર્ત	,,					
નથી	નથી	નથી						૧
,	,,	,,						૧
,,	,,	,,						૧
અંગુલનો સંખ્યાતમો ભાગ	૯૦૦ જોજન	૪ મુહૂર્ત	૧	૧	૧	૧	૧	૧
	૧ લાખ જોજનથી ૪ આગળ અધિક	,,	૧	૧	૧	૧	૧	૧

૪ થુ સન્ના દ્વાર

સવ્વેમિ ચઉદહ વા, સન્ના—સર્વે (૨૪ દંડકે) ને વિષે ૪-૧૦ કે ૧૬ સંજ્ઞા હોય છે

(આહાર-ભય-મૈથુન અને પરિગ્રહ એ ચાર, ક્રોધ-માન-માયા-લોભ-ઓઘ અને લોક મળી ૧૦ સુખ-દુઃખ-મોહ-વિતિગિચ્છા-ધર્મ અને શોક મળી ૧૬)

(૫ મુ સંસ્થાન દ્વાર)

સવ્વે સુરા ય ચઉરંસા—સર્વે દેવતાઓ સમચતુરસ્ર સંસ્થાનવાળા હોય છે

નર તિરિય છ સંઠાણા—મનુષ્ય અને તિર્યંચને (સમચતુરસ્ર-ન્યગ્રોધ-સાદિ-વામન-કુબ્જ અને હુંડક એ) છ સંસ્થાન હોય છે

હુંડા વિગલિંદિ નેરઇયા ॥ ૧૨ ॥—વિકલેંદ્રિય અને નારકીને હુંડક સંસ્થાન હોય છે

નાણાવિહ ધય સૂઈ—જુદા જુદા પ્રકારના (સંસ્થાનવાળા) ધજાના, સોયના (અને)

બુબ્બુય વણ વાઉ તેઉ અપકાયા—પરપોટાના સંસ્થાનવાળા અનુક્રમે વનસ્પતિકાય, વાયુકાય, તેઉકાય, અને અપકાય હોય છે

પુઢવી મસૂર ચંદા—પૃથ્વીકાય મસૂરની દાળ અને ચંદ્રમાના

કારા સંઠાણઓ ભણિયા ॥ ૧૩ ॥—આકારવાળા સંસ્થાનથી કહ્યા છે

સવ્વેવિ-સર્વે જીવો પણ	નારય-નારકી	સવ્વેવિ-સર્વે પણ
ચઉ કસાયા-૪ કષાયવાળા	તેઉ-તેઉકાય	હુન્તિ-હોય છે
લેસ છગ્ગં-૬ લેશ્યા	વાઉ-વાયુકાય	ચઉ લેસા-૪ લેશ્યા.
ગબ્ભ-ગર્ભજ	વિગલા-વિકલેંદ્રિય	ઇંદિય દાર-ઇંદ્રિય દ્વાર
તિરિય-તિર્યંચ	વેમાણિય-વૈમાનિક	સુગમ-સુગમ
મણુએસુ-મનુષ્યને વિષે	તિ લેસા-૩ લેશ્યાવાળા	મણુઆણ-મનુષ્યોને
	જોઇસિય-જ્યોતિષી	સત્ત-સાત
	તેઉ લેસા-તેજોલેશ્યા.	સમુગ્ઘાયા-સમુદ્ઘાત.
	સેસા-બાકીના (૧૮)	

૬ ઠ્ઠુ કષાય દ્વાર

સવ્વે વિ ચઉ કસાયા—સર્વે જીવો પણ (ક્રોધ-માન-માયા અને લોભ એમ) ૪ કષાયવાળા હોય છે

(૭ મુ લેશ્યા દ્વાર)

લેસ છગ્ગ ગબ્ભ તિરિય મણુએસુ—ગર્ભજ તિર્યંચ અને મનુષ્યને વિષે (કૃષ્ણ-નીલ-કાપોત-તેજો-પદ્મ અને શુક્લ એ) છ લેશ્યા હોય છે

નારય તેઉ વાઉ—નારકી, તેઉકાય અને વાયુકાય

વિગલા વેમાણિય તિ લેસા ॥ ૧૪ ॥—વિકલેંદ્રિય અને વૈમાનિક ૩ લેશ્યાવાળા હોય છે

(નારકી-તેઉકાય વાયુકાય અને વિકલેંદ્રિયને કૃષ્ણ-નીલ અને કાપોત અને વૈમાનિકને તેજો-પદ્મ અને શુક્લ લેશ્યા હોય છે)

જોઇસિય તેઉ લેસા—જ્યોતિષી તેજો લેશ્યાવાળા હોય છે

સેસા સવ્વેવિ હુતિ ચઉ લેસા—બાકીના સર્વે (૧૦ ભવનપતિ-વ્યંતર-પૃથ્વી-અપ્ અને વનસ્પતિ એ ૧૪ દંડક) પણ ૪ લેશ્યાવાળા હોય છે

(૮ મુ ઈંદ્રિય દ્વાર)

ઈંદિય દાર સુગમ—ઇંદ્રિયદ્વાર સહેલુ છે

(૯ મુ સમુદ્દઘાત દ્વાર)

મણુઆણ સત્ત સમુગ્ઘાયા ॥ ૧૫ ॥—મનુષ્યોને ૭ સમુદ્દઘાત હોય છે

વેયણ-વેદના	એગિંદિયાણ-એકેંદ્રિયોને	ગબ્ભતિરિ-ગર્ભજ તિર્યંચ
કસાય-કષાય		
મરણે-મરણ	કેવલિ-કેવલી	સુરેસુ-દેવોને વિષે
વેઉવ્વિય-વૈક્રિય	તેય-તૈજસ.	નારય-નારકી
તેયએ-તૈજસ	આહારગ-આહારક	વાઉસુ-વાયુકાયને વિષે
	વિણાઉ-વિના વળી	ચઉર-ચાર
આહારે-આહારક	ચત્તારિ-ચાર	તિય-ત્રણ
કેવલિ-કેવલી	તે-તે (ત્રણ)	સેસે-બાકી (૪)
સમુગ્ઘાયા-સમુદ્દઘાત	વેઉવ્વિય-વૈક્રિય	વગલ-વિકલેંદ્રિયને.
સત્ત-સાત	વજ્જા-વર્જીને.	દુ દિઠ્ઠી-બે દૃષ્ટિ
ઇમે-એ આ	વિગલા-વિકલેંદ્રિય	થાવર-થાવરને
હુન્તિ-હોય છે	અસન્નીણ-અસન્નીને.	મિચ્છત્તી-મિથ્યાદૃષ્ટિ
સન્નીણ-સન્ની (મનુષ્યો)ને	તે ચેવ-તે (ત્રણ)નિશ્ચે	સેસ-બાકીના (૧૬)ને.
	પણ-પાંચ	તિય દિઠ્ઠી-૩ દૃષ્ટિ.

વેયણ કસાય મરણે—વેદના, કષાય અને મરણ

વેઉવ્વિય તેયએ ય આહારે—વૈક્રિય તૈજસ આહારક અને

કેવલિ ય સમુગ્ઘાયા—કેવલી સમુદ્દઘાત

સત્ત ઇમે હુન્તિ સન્નીણ ॥ ૧૬ ॥—એ ૭ સમુદ્દઘાત સન્ની મનુષ્યોને હોય છે

એગિંદિયાણ કેવલિ—એકેંદ્રિય (વાયુકાય) ને કેવલી

તેયા-હારગ વિણા ઉ ચત્તારિ—તૈજસ અને આહારક (એ ત્રણ) વિના વળી (પ્રથમની) ૪ સમુદ્દ્ઘાત હોય છે

તે વેઉવ્વિય વજ્જા—તે (ત્રણ) અને વૈક્રિય વર્જીને

વિગલા-સન્નીણ તે ચેવ ॥૧૭॥—તે (પ્રથમની) ત્રણ સમુદ્દ્ઘાતો વિકલેદ્રિય અને અસંજ્ઞીને નિશ્ચે હોય છે

પણ ગબ્ભ તિરિ સુરેસુ—ગર્ભજ તિર્યંચ અને દેવતાને વિષે (પ્રથમની) ૫ (સમુદ્દ્ઘાત)

નારય વાઉસુ ચઉર તિય સેસે—નારકી અને વાયુકાયને વિષે ૪ અને બાકીના (પૃથ્વી-અપ-તેઉ અને વનસ્પતિ એ ૪) દંડકે ૩ સમુદ્દ્ઘાત હોય છે

(૧૦ મુ દૃષ્ટિદ્વાર)

વિગલ દુ દિટ્ઠી થાવર—વિકલેદ્રિયને વિષે (મિથ્યાદૃષ્ટિ અને કેટલાક અપર્યાપ્ત વિકલેદ્રિયને સાસ્વાદન હોવાથી સમ્યક્દૃષ્ટિ એમ) બે દૃષ્ટિ હોય છે સ્થાવરને વિષે

મિચ્છત્તી સેસ તિય દિટ્ઠી ॥ ૧૮ ॥—૧ મિથ્યાદૃષ્ટિ હોય છે બાકીના (ગર્ભજ તિર્યંચ-મનુષ્ય-નારકી અને દેવતા એ ૧૬) દંડકે (સમકિત-મિશ્ર અને મિથ્યા એ) ત્રણ દૃષ્ટિ હોય છે

થાવર-સ્થાવર.	તદુગ-તે બે (દર્શન)	દ સણિણો દર્શનવાળા
બિ-બેઈદ્રિય		
તિસુ-તેઈદ્રિયને વિષે	સુએ-સૂત્રમાં	સેસેસુ-બાકીના
અચક્ખુ-અચક્ષુ દર્શન	ભણિય-કહ્યા છે	(૧૫) ને.
ચઉરિંદિસુ-ચઉરિંદ્રિયને.	મણુઆ-મનુષ્યો	તિગ તિગ-ત્રણ ત્રણ
	ચઉ-ચાર.	ભણિય-કહ્યા છે

૧૧ મુ દર્શન દ્વાર

થાવર બિ તિસુ અચક્ખુ—સ્થાવર, બેઇદ્રિય અને તેઇદ્રિયને વિષે અચક્ષુદર્શન હોય છે

ચઉરિંદિસુ તદ્દુગ સુએ ભણિઅ —ચઉરિંદ્રિયને વિષે તે બે (ચક્ષુ અને અચક્ષુ) દર્શન સૂત્રમાં કહ્યા છે

મણુઆ ચઉ દંસણિણો-મનુષ્યો (ચક્ષુ અચક્ષુ અવધિ અને કેવલ એ) ચારે દર્શનવાળા હોય છે

સેસેસુ તિગ તિગ ભણિય ॥ ૧૯ ॥—બાકીનાને વિષે (ગર્ભજ તિર્યંચ-નારકી અને દેવતા એ ૧૫ દંડકે ચક્ષુ અચક્ષુ અને અવધિ એ) ત્રણ ત્રણ દર્શન કહ્યા છે

અન્નાણ-અજ્ઞાન	થિરે-સ્થાવરને વિષે	વિગલે-બેન્દ્રિને
નાણ-જ્ઞાન	અન્નાણદુગ -બે અજ્ઞાન	મણુએ-મનુષ્યને વિષે
તિય તિય-ત્રણ ત્રણ		પણ નાણ-૫ જ્ઞાન.
સુર-દેવતા	નાણ-જ્ઞાન (બે)	તિ અન્નાણા-૩ અજ્ઞાન.
તિરિ-તિર્યંચ	અન્નાણદુ-બે અજ્ઞાન	
નિરએ-નારકીને વિષે		

૧૨ મુ જ્ઞાન અને ૧૩ મુ અજ્ઞાનદ્વાર

અન્નાણ નાણ તિય તિય—૩ અજ્ઞાન (મતિ અજ્ઞાન-શ્રુત અજ્ઞાન ને વિભંગજ્ઞાન) અને ૩ જ્ઞાન (મતિ-શ્રુત ને અવધિ)

સુર તિરિ નિરએ થિરે અન્નાણ દુગ—દેવતા, તિર્યંચ અને નારકીને વિષે હોય છે સ્થાવરને વિષે (મતિ અને શ્રુત એ) બે અજ્ઞાન હોય છે

નાણાન્નાણુ દુ વિગલે—બે જ્ઞાન અને બે અજ્ઞાન વિકલેંદ્રિયને વિષે હોય છે

મણુએ પણ નાણુ તિ અન્નાણા ॥૨૦॥—મનુષ્યને વિષે ૫ જ્ઞાન અને ૩ અજ્ઞાન હોય છે

ઇક્કારસ-૧૧ (યોગ)	તેર-૧૩ (યોગ)	ચઉ-ચાર
સુર-દેવતા	પન્નર-૧૫ (યોગ)	પણ-પાચ.
નિરએ-નારકીને વિષે	મણુએસુ-મનુષ્યને વિષે	વાઉએ-વાયુકાયને વિષે.
		જોગ તિય-૩ જોગ.
તિરિએસુ-તિર્યંચને વિષે		થાવરે-સ્થાવરમાં
	વિગલે-વિકલેંદ્રિને	હોઇ-હોય છે

૧૪ સુ યોગ દ્વાર.

ઇક્કારસ સુર નિરએ—દેવતા અને નારકીને વિષે (ઔદારિક દ્વિક અને આહારક દ્વિક વિના) ૧૧ યોગ હોય છે

તિરિએસુ તેર પન્નર મણુએસુ—તિર્યંચને વિષે ૧૩ (આહારક દ્વિક વિના) અને મનુષ્યને વિષે ૧૫ યોગ હોય છે

વિગલે ચઉ પણ વાઉએ—વિકલેંદ્રિયને વિષે ૪ (ઔદારિક દ્વિક-કાર્મણ ને વ્યવહાર ભાષા) વાયુકાયને વિષે ૫ યોગ (ઔદારિક દ્વિક કાર્મણ ને વૈક્રિયદ્વિક)

જોગ તિય થાવરે હોઈ ॥૨૧॥—સ્થાવરને વિષે ૩ જોગ હોય છે (ઔદારિક દ્વિક ને કાર્મણ)

ઉવઓગા-ઉપયોગ
મણુએસુ-મનુષ્યને વિષે
બારસ-બાર
નવ-નવ
નિરય-નારકી
તિરિય-તિર્યંચ.
દેવેસુ-દેવોને વિષે
વિગલ દુગે-બે વિકલેંદ્રિયને વિષે
પણ-પાચ
છક્ક-૭
ચઉરિંદિસુ-ચઉરિંદ્રિયને વિષે
થાવરે-સ્થાવરને વિષે
તિયગ-ત્રણ

૧૫ મુ ઉપયોગ દ્વાર

ઉવઓગા મણુએસુ—મનુષ્યને વિષે ઉપયોગ ૧૨ હોય છે

બારસ નવ નિરય તિરિય દેવેસુ—નારકી, તિર્યંચ અને દેવતાને વિષે ૯

વિગલ દુગે પણ છક્ક—બે વિકલેદ્રિય (બે ઇંદ્રિય-તેઇંદ્રિય) ને વિષે ૫, ચઉરિંદ્રિયને વિષે ૬, (અને) **ચઉરિંદિસુ થાવરે તિયગ ॥ ૨૨ ॥**—સ્થાવરને વિષે ૩ ઉપયોગ હોય છે

સંખ-સંખ્યાના
અસંખા-અસંખ્યાતા
સમયે-૧ સમયમા
ગબ્ભયતિરિ-ગર્ભજ તિર્યંચ
વિગલ-વિકલેદ્રિય
નારય-નારકી
સુરા-દેવો
મણુઆ-મનુષ્યો.
નિયમા-નિશ્ચે.
વણા-વનસ્પતિકાય
અણંતા-અનંતા
થાવર-સ્થાવર
અસંખા-અસંખ્યાતા
અસન્ની નર-અસંજ્ઞી મનુષ્ય
જહ-જેમ
ઉવવાએ-ઉપજવામા
તહેવ-તેમજ
ચવણે વિ-ચ્યવવામા પણ
બાવીસ-બાવીશ
સગ-સાત
તિ-ત્રણ
દસ-દશ
વાસ-વર્ષનું
સહસ્સ-હજાર
ઉક્કિટ્ઠ-ઉત્કૃષ્ટ
પુઢવાઈ-પૃથ્વી આદિનુ

૧૬ મુ ઉપપાત અને ૧૭ મુ ચ્યવન દ્વાર

સખ-મમખા સમયે—૧ સમયને વિષે સખ્યાતા અને અસખ્યાતા

ગબ્ભય તિરિ વિગલ નારય સુરા ય—ગર્ભજ તિર્યંચ, વિકલેંદ્રિય, નારકી અને દેવતા ઉપજે છે

મણુઆ નિયમા સખા—મનુષ્યો નિશ્ચે સખ્યાતા ઉપજે છે

વણુ-ણુતા થાવર અસખા ॥ ૨૩ ॥—વનસ્પતિકાય અનતા અને સ્થાવર અસખ્યાતા ઉપજે છે

અસન્ની નર અસખા—અસન્ની મનુષ્યો અસખ્યાતા ઉપજે છે

જહ ઉવવાએ તહેવ ચવણે વિ—જેમ ઉપજવામા તેમજ ચ્યવવામા પણ જાણવુ

૧૮ મુ ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય આયુષ્ય દ્વાર

બાવીસ સગ તિ દસ વાસ—૨૨ હજાર, ૭ હજાર, ૩ હજાર અને ૧૦ હજાર વર્ષનુ

સહસ્સ ઉક્કિટ્ઠ પુઢવાઈ ॥ ૨૪ ॥—ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય અનુક્રમે પૃથ્વીકાયાદિનુ (પૃથ્વી-અપ્-વાયુ ને વનસ્પતિનુ) હોય છે

તિ દિણ-૩ દિવસનુ	તિરિ-તિર્યંચ	પલ્લ-પલ્યોપમ
અગ્ગિ-અગ્નિકાયનું	સુર-દેવ	જોઇસ-જ્યોતિષીનું
તિ પલ્લ-૩ પલ્યોપમ	નિરય-નારકીનુ	વરિસ-વર્ષ
આઉ-આયુષ્યવાળા	સાગર-સાગરોપમ	લક્ખાહિઅ-લાખ અધિક
નર-મનુષ્ય	તિત્તીસા-તેત્રીશ	પલિય-પલ્યોપમ
	વતર-વ્યતરનુ	

દ્વારનું નામ ☞	સંજ્ઞા	૫ મું સંસ્થાન						૬ ઠું કષાય	૭ મું લેશ્યા					
દંડકનું નામ		સમચતુરસ્ર	ન્યગ્રોધ	સાદિ	વામન	કુબ્જ	હુંડક		કૃષ્ણ	નીલ	કાપોત	તેજો	પદ્મ	શુક્લ
નારકી	[illegible] ૪-૧૦ સંજ્ઞા [illegible]	–	–	–	–	–	૧	ક્રોધ-માન-માયા-લોભ [illegible] ૪ કષાય [illegible]	૧	૧	૧	–	–	–
૧૦ ભવનપતિ		૧	–	–	–	–	–		૧	૧	૧	૧	–	–
વ્યંતર		૧	–	–	–	–	–		૧	૧	૧	૧	–	–
જ્યોતિષી		૧	–	–	–	–	–		–	–	–	૧	–	–
વૈમાનિક		૧	–	–	–	–	–		–	–	–	૧	૧	૧
પૃથ્વીકાય		મસુરની દાળ જેવું ૧							૧	૧	૧	૧	–	–
અપ્કાય		પાણીના પરપોટા જેવું ૧							૧	૧	૧	૧	–	–
વનસ્પતિકાય		જુદા જુદા પ્રકારનું ૧							૧	૧	૧	૧	–	–
તેઉકાય		સોયના જેવું ૧							૧	૧	૧	–	–	–
વાઉકાય		ધજાના જેવું ૧							૧	૧	૧	–	–	–
બેઇંદ્રિય		–	–	–	–	–	૧		૧	૧	૧	–	–	–
તેઇંદ્રિય		–	–	–	–	–	૧		૧	૧	૧	–	–	–
ચઉરિંદ્રિય		–	–	–	–	–	૧		૧	૧	૧	–	–	–
ગર્ભજ તિર્યંચ		૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	૧	૧	૧	૧	૧
ગર્ભજ મનુષ્ય		૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	૧	૧	૧	૧	૧

૮ મુ ઇન્દ્રિય					૯ મુ સમુદ્ઘાત							૧૦મુ દ્રષ્ટિ			૧૧ મુ દર્શન			
સ્પર્શ	રસ	ઘ્રાણ	ચક્ષુ	શ્રોત્ર	વેદના	કષાય	મરણ	વૈક્રિય	તૈજસ	આહારક	કેવલી	સમ્યક્	મિશ્ર	મિથ્યા	ચક્ષુ	અચક્ષુ	અવધિ	કેવલ
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	,	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	—	—	૧	—	૧	—	—
૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	—	—	૧	—	૧	—	—
૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	—	—	૧	—	૧	—	—
૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	—	—	૧	—	૧	—	—
૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	—	—	—	૧	—	૧	—	—
૧	૧	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	૧	—	૧	—	—
૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	૧	—	૧	—	—
૧	૧	૧	૧	—	૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	૧	૧	૧	—	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧

દ્વારનુ નામ ☞	૧૨ મુ જ્ઞાન					૧૩ મુ અજ્ઞાન			૧૪ મુ યોગ=શક્તિ						
દંડકનુ નામ	મતિ	શ્રુત	અવધિ	મનઃપર્યવ	કેવળ	મતિ અજ્ઞાન	શ્રુત અજ્ઞાન	વિભંગ જ્ઞાન	સત્ય મન	અસત્ય મન	સત્યાસત્ય મન	અસત્યામૃષા મન	સત્ય વચન	અસત્ય વચન	સત્યાસત્ય વચન
નારકી	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
૧૦ભવનપતિ	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
વ્યતર	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
જ્યોતિષી	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
વેમાનિક	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
પૃથ્વીકાય	–	–	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
અપકાય	–	–	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
વનસ્પતિકાય	–	–	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
તે◌ઉકાય	–	–	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
વાયુકાય	–	–	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
બે ઇંદ્રિય	૧	૧	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
તેઇંદ્રિય	૧	૧	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
ચઉરિંદ્રિય	૧	૧	–	–	–	૧	૧	–	–	–	–	–	–	–	–
ગર્ભજ તિર્યંચ	૧	૧	૧	–	–	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
ગર્ભજ મનુષ્ય	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧

								૧૫ મુ ઉપયોગ											
અસત્યામૃષાવચન	ઔદારિક કાય	ઔદારિક મિશ્ર	વૈક્રિય કાય	વૈક્રિય મિશ્ર	આહારક કાય	આહારક મિશ્ર	તૈજસ કાર્મણ કાય	મતિજ્ઞાન	શ્રુતજ્ઞાન	અવધિજ્ઞાન	મન પર્યવજ્ઞાન	કેવળજ્ઞાન	મતિઅજ્ઞાન	શ્રુતઅજ્ઞાન	વિભંગજ્ઞાન	ચક્ષુ દર્શન	અચક્ષુદર્શન	અવધિ દર્શન	કેવલ દર્શન
૧	—	—	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૦	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	—	—	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	—	—	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	—	—	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	—	—	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
—	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
—	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
—	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
—	૧	૧	—	—	—	—	૧	—	—	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	—	—	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	૧	૧	—	—	૧	—	—
૧	૧	૧	—	—	—	—	૧	૧	૧	—	—	—	૧	૧	—	૧	૧	—	—
૧	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	—	—	૧	૧	૧	૧	૧	૧	—
૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧

અસુરાણ—અસુર કુમારોનું	દુપલ્લય—૨ પલ્યોપમ	દિણ—દિવસ
અહિય—અધિક	નવ નિકાયે—૯ નિકાયમાં	છમ્માસ—૬ માસ
અયર—સાગરોપમ	બારસવાસ—૧૨ વર્ષ	ઉક્કિટ્ઠ—ઉત્કૃષ્ટ
દેસૂણ—કાંઇક ઓછું	ઉણપણ—ઓગણપચાશ	વિગલ—વિકલેન્દ્રિયનું
		આઉ—આયુષ્ય

તિ દિણગ્ગિ તિ પલ્લાણિ—૩ દિવસનું અગ્નિકાયનું આયુષ્ય હોય છે ૩ પલ્યોપમ આયુષ્યવાળા

નર તિરિ સુર નિરય સાગર તિત્તીસા—મનુષ્ય અને તિર્યંચ હોય છે દેવતા અને નારકીનું (ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય) ૩૩ સાગરોપમ હોય છે

વંતર પલ્લ જોઇસ—વ્યંતરનું ૧ પલ્યોપમ અને જ્યોતિષીનું (આયુષ્ય)

વરિસ લક્ખાહિય પલિય ॥ ૨૫ ॥—૧ લાખ વર્ષ અધિક ૧ પલ્યોપમ હોય છે

અસુરાણ અહિય અયર—અસુર કુમારોનું આયુષ્ય ૧ સાગરોપમથી અધિક (પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અધિક) હોય છે

દેસૂણ દુ પલ્લય નવ નિકાયે—બાકીના ૯ નિકાયને વિષે કાંઇક ઉણું ૨ પલ્યોપમ આયુષ્ય હોય છે

બારસ વાસુણ પણુદિણ—૧૨ વર્ષ, ૪૯ દિવસ (અને)

છમ્માસ ઉક્કિટ્ઠ વિગલાઉ ॥ ૨૬ ॥—૬ માસ અનુક્રમે વિકલેન્દ્રિયનું ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય હોય છે

પુઢવાઇ–પૃથ્વીમાયાદિ
દમ પયાણ–૧ પદોની
અંતમુહુત્ત–અંતર્મુહૂર્ત
જહન્ન–જઘન્યથી
આઉ–આયુષ્યની
ઠિઇ–સ્થિતિ
દસ સહસ–૧૦ હજાર
વરિસ–વર્ષની
ભવણાહિવ–ભવન પતિ
નિરય–નારકી
વંતરિઆ–વ્યંતર

વેમાણિય–વૈમાનિક
જોઇસિયા–જ્યોતિષી
પલ્લ–પલ્યોપમ
તયટ્ઠ–તેનો આઠમો
અંસ–ભાગ
આઉઆ–આયુષ્યવાળા
હુન્તિ–હોય છે
સુર–દેવતા
નર–મનુષ્ય
તિરિ–તિર્યંચ
નિરએસુ–નારકીને વિષે
છ પજ્જત્તી–૬ પર્યાપ્તિ
થાવરે–સ્થાવરને વિષે

ચઉગ–૪ (પર્યાપ્તિ)
વિગલે–વિકલેન્દ્રિને વિષે
પંચ પંજત્તી–૫ પર્યાપ્તિ
છદ્દિસિ–૬ દિશાનો
આહાર–આહાર
હોઇ–હોય છે
સવ્વેસિં–સર્વેને
પણગાઇ–પાંચ આદિ
પયે–પદને વિષે
ભયણા–વિકલ્પ
અહ–હવે
સંતિ તિય–૩ સંજ્ઞા
ભણિસ્સામિ–કહીશ.

હવે જઘન્ય સ્થિતિ કહે છે

પુઢવાઈ દસ પયાણુ—પૃથ્વી કાયાદિ ૧૦ પદોની (૫ સ્થાવર–૩ વિકલેંદ્રિય–તિર્યંચ અને મનુષ્યની)

અંતમુહુત્ત જહન્ન આઉ ઠિઈ—જઘન્યથી આયુષ્યની સ્થિતિ અંતર્મુહૂર્ત હોય છે

દસ સહસ વરિસ ઠિઈ—૧૦ હજાર વર્ષની સ્થિતિ (આયુષ્ય) વાળા

ભવણાહિવ નિરય વતરિઆ ॥ ૨૭ ॥—ભવનપતિ, નારકી અને વ્યંતર હોય છે

વેમાણિય જોઈસિયા—વૈમાનિક અને જ્યોતિષી દેવો (જઘન્યથી)

પલ્લ તયટ્ઠંસ આઉઆ હુતિ—અનુક્રમે ૧ પલ્યોપમ અને તેનો (૧ પલ્યોપમનો) ૮ મો ભાગ આયુષ્યવાળા હોય છે

૧૯ મુ પર્યાપ્ત દ્વાર

સુર નર તિરિ નિરએસુ—દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકીને વિષે

છ પજ્જત્તી થાવરે ચઉગ ॥ ૨૮ ॥—૬ પર્યાપ્તિ હોય છે અને સ્થાવરને વિષે ૪ પર્યાપ્તિ હોય છે

વિગલે પંચ પજ્જત્તી—વિકલેંદ્રિયને વિષે ૫ પર્યાપ્તિ હોય છે

૨૦ મુ દિગ્આહાર દ્વાર

છદ્દિસિ આહાર હોઈ સવ્વેસિ—સર્વ જીવોને (પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, ઉર્ધ્વ ને અધો એ) ૬ દિશાનો આહાર હોય છે

પણગાઈ પયે ભયણા—પૃથ્વીકાયાદિ પાંચ (સૂક્ષ્મ સ્થાવરના) પદને વિષે ભજના હોય છે

(એટલે કોઈને ૩-૪-૫ અને ૬ દિશાનો આહાર હોય છે)

૨૧ મુ સજ્ઞાદ્વાર

અહ સન્નિ તિય ભણિસ્સામિ ॥ ૨૯ ॥—હવે ૩ સજ્ઞા કહીશ

ચઉવિહ ૪ પ્રકારના	દિહ કાલિગી-દીર્ઘ કાલિકી	હેઊવએસા-હેતૂપદેશિકી
સુર-દેવ		
તિરિએસુ-તિર્યંચને વિષે	સન્ના-સંજ્ઞા	રહિયા-રહિત
નિરએસુ-નારકીને વિષે	વિગલે-વિકલેન્દ્રિયને વિષે	થિરા-સ્થાવરો
		સવ્વે-સર્વે

ચઉવિહ સુર તિરિએસુ—૪ પ્રકારના દેવતા અને તિર્યંચને વિષે

નિરએસુ અ દીહકાલિગી સન્ના—(તથા) નારકીને વિષે દીર્ઘ કાલિકી (પૂર્વાપરનુ જાણવુ તે) સંજ્ઞા હોય છે

વિગલે હેઊવએસા—વિકલેન્દ્રિયને વિષે હેતુપદેશિકી (તાત્કાલિક ઇષ્ટમા પ્રવૃત્તિ અને અનિષ્ટથી પાછા ફરવુ તે) સંજ્ઞા હોય છે

સન્ના રહિયા થિરા સવ્વે ॥ ૩૦ ॥—સર્વે સ્થાવરો સંજ્ઞા રહિત હોય છે

મણુઆણ-મનુષ્યોને.	મણુઅ-મનુષ્યો	તહેવ-તેમજ
દીહ-કાલિય-દીર્ઘ કાલિકી	નિરય-નિરે	પજ્જત્તે-પર્યાપ્તા.
	ચઉવિહ-૪ પ્રકારના	ભૂ-પૃથ્વીકાય
દિટ્ઠીવાઓવએસ	દેવેસુ-દેવોમા	દગ-અપ્કાય
સિયા-દષ્ટિવાદોપદેશિકી	ગચ્છન્તિ-જાય છે	પત્તેય-પ્રત્યેક
કેવિ-કેટલાક પણ	સંખાઉ-સંખ્યાતા આયુષ્યવાળા	વણે-વનસ્પતિમાં.
પજ્જ-પર્યાપ્તા	પણિદિ-પંચેદ્રિય	એએસુ-એ (પ વિષે.
પણ-પંચેદ્રિ.	તિરિય-તિર્યંચ	સુર-દેવોનુ
તિરિ-તિર્યંચ	નરેસુ-મનુષ્યોને વિષે	આગમણ

મણુઆણુ દીહકાલિય—મનુષ્યોને દીર્ઘકાલિકી સજ્ઞા હોય છે

દિટ્ઠિવાઓ-વએસિયા કેવિ—કેટલાક (સમકિતી મનુષ્યો) દૃષ્ટિવાદોપદેશિકી (દ્વાદશાગીનુ જ્ઞાન જેને હોય તે) સજ્ઞાવાળા પણ હોય છે

૨૨ મુ ગતિ અને ૨૩ મુ આગતિદ્વાર

પજ્જ પણુ તિરિ મણુઅ ચિચય—પર્યાપ્તા પચેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યો નિશ્ચે

ચઉ વિહ દેવેસુ ગચ્છતિ ॥ ૩૧ ॥—૪ પ્રકારના દેવતાઓને વિષે જાય છે (એ દેવોની આગતિ કહી)

સ ખાઉ પજ્જ પણિદિ—સખ્યાતા વર્ષના આયુષ્યવાળા પર્યાપ્તા પચેન્દ્રિય

તિરિય નરેસુ તહેવ પજ્જત્તે—તિર્યંચ અને મનુષ્યોને વિષે તેમજ પર્યાપ્તા

ભૂ દગ પત્તેયવણે—પૃથ્વીકાય, અપકાય અને પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય

એએસુ ચિચય સુરાગમણ ॥ ૩૨ ॥—એ (પાચ) ને વિષે નિશ્ચે દેવતાનુ આગમન (ઉત્પત્તિ) છે (એ દેવોની ગતિ કહી)

પજ્જત્ત-પર્યાપ્તા	નિરય-નરકમા	એએસુ-એ (બે) ને વિષે
સ ખ—સખ્યાતા (આયુષ્યવાળા)	સત્તગે-સાતે	ઉવવજ્જતિ-ઉપજે છે
ગબ્ભય-ગર્ભજ	જતિ-જાય છે ઉપજે છે	ન-નથી
તિરિય-તિર્યંચ	નિરય-નરકમાથી	સેસેસુ-બાકીનામા
નરા-મનુષ્યો	ઉવટ્ટા-નિકળેલા	

પજ્જત્ત સંખ ગબ્ભય—પર્યાપ્તા સંખ્યાતા વર્ષના આયુષ્યવાળા ગર્ભજ (કોણ ?)

તિરિય નરા નિરય સત્તગે જંતિ—તિર્યંચ અને મનુષ્યો સાતે નરકને વિષે ઉપજે છે (નારકીની આગતિ કહી)

નિરય ઉવટ્ટા એએસુ—નરકમાંથી નીકળેના જીવો એ બે (તિર્યંચ અને મનુષ્ય)ને વિષે

ઉવવજ્જંતિ ન સેસેસુ ॥ ૩૩ ॥—ઉપજે છે (પણ એ બે વિના) બાકીના દંડકમાં ઉપજતા નથી (નારકીની ગતિ કહી)

પુઢવી-પૃથ્વી	વિવજ્જિઆ-વર્જીને	નિય નિય-પોત પોતાના
આઉ-અપ્	જીવા-જીવો	
વણસ્સઇ-વનસ્પતિ	સવ્વે-સર્વ	કમ્મ-કર્મના
મજ્ઝે-માં, માંહે	ઉવવજ્જંતિ-ઉપજે છે	અણુમાણેણ—અનુસારે
નારય-નારકી		

પુઢવી આઉ વણસ્સઇ—પૃથ્વીકાય, અપકાય અને વનસ્પતિકાય

મજ્ઝે નારય વિવજ્જિયા જીવા—માંહિ નારકી વર્જીને (બાકીના ૨૩ દંડકના)

સવ્વે ઉવવજ્જંતિ—સર્વે જીવો ઉપજે છે (પૃથ્વી અપ અને વનસ્પતિની આગતિ કહી)

નિય નિય કમ્માણુમાણેણ ॥ ૩૪ ॥—પોત પોતાના કર્મના અનુસારે કરીને

ઢવાઈ–પૃથ્વી આદિ	તેઉ–તેઉકાય	પયનવગે–૯ પદમા
દસ પએસુ–૧૦ પદોમા	વાઊસુ–વાયુકાયમા	પુઢવાઇ–પૃથ્વી આદિ
પુઢવી–પૃથ્વીકાય	ઉવવાઓ–ઉપજે છે	ઠાણુ–સ્થાનકના (જીવો)
આઉ–અપ્કાય	તેઉ–તેઉકાય	
વણસ્સઈ–વનસ્પતિ	વાઉ–વાઉકાયની	દસગા–દશ
જંતિ–જાય છે ઉપજે છે	ગમણ–ગતિ	વિગલાઇ–વિકલેંદ્રિય
	પુઢવી–પૃથ્વીકાય	તિય–ત્રણે
પુઢવાઈ–પૃથ્વી આદિ	પમુહંમિ–પ્રમુખ વિગેરે	તહિં–તે (૧૦ પદ)મા
દસ પએહિ–૧૦ પદોથી	હોઇ–હોય છે	જંતિ–જાય છે

પુઢવાઈ દસ પએસુ—પૃથ્વીકાયાદિ ૧૦ પદોને વિષે
પુઢવી આઉ વણસ્સઈ જંતિ—પૃથ્વીકાય, અપ્કાય અને
વનસ્પતિકાય ઉપજે છે (એ ત્રણની ગતિ કહી)
પુઢવાઈ દસ પએહિ ય—અને પૃથ્વીકાયાદિ ૧૦ પદ
માથી નીકળેલા જીવો
તેઉ વાઊસુ ઉવવાઓ ॥ ૩૫ ॥—તેઉકાય અને વાયુકાયને
વિષે ઉપજે છે (તેઉ અને વાયુકાયની આગતિ કહી
તેઊ વાઊ ગમણ—તેઉકાય અને વાયુકાયનું ગમન(ગતિ
પુઢવી પમુહંમિ હોઇ પય નવગે—પૃથ્વીકાય પ્રમુ
૯ પદને વિષે હોય છે
પુઢવાઈ ઠાણ દસગા—પૃથ્વીકાયાદિ ૧૦ સ્થાનકના જીવો
વિગલાઈ તિય તહિં જંતિ ॥ ૩૬ ॥—વિકલેંદ્રિય થા
(ઉપજે) અને ત્રણે વિકલેંદ્રિય તે (પૃથ્વી આ
૧૦ પદ) મા જાય છે (વિકલેંદ્રિયની આગ
અને ગતિ કહી)

ગમણ-ગતિ	ઠાણેસુ—સ્થાનકામા	તેઉ-તેઉકાય
આગમણ-આગતિ	સવ્વત્થ-સર્વ દંડકોમા	વાઉહિં-વાયુકાય માથી
ગબ્ભય-ગર્ભજ		
તિરિયાણ-તિર્યંચોની	જંતિ-જાય છે	
સયલજીવ-સર્વ જીવ	મણુઆ-મનુષ્યો	નો જંતિ-ન જાય

ગમણા-ગમણ ગબ્ભય—ગતિ અને આગતિ ગર્ભજ (કોની ?)

તિરિયાણ સયલ જીવ ઠાણેસુ—તિર્યંચોની સર્વ (૨૪) દંડકોને વિષે થાય છે

સવ્વત્થ જંતિ મણુઆ—મનુષ્યો સર્વ દંડકોને વિષે જાય છે (મનુષ્યોની ગતિ)

તેઊ વાઊહિં નો જંતિ ॥ ૩૭ ॥—(પણ) તેઉ અને વાયુકાયમાથી મનુષ્યોમા ન જાય (મનુષ્યોની આગતિ ૨૨ દંડકમાથી)

વેય તિય-૩ વેદ	ચઉવિહ-૪ પ્રકારના	નપુંસ વેઓ-નપુંસક વેદ
તિરિ-તિર્યંચ	સુરેસુ-દેવોને વિષે	
નરેસુ-મનુષ્યોમા	થિર-૫ સ્થાવર	હવઇ-હોય છે
ઇત્થી-સ્ત્રીવેદ	વિગલ-વિકલેન્દ્રિય	એગો-એક
પુરિસો-પુરુષવેદ	નારએસુ-નારકીને વિષે	

૨૪ મુ વેદ દ્વાર

વેય તિય તિરિ નરેસુ—૩ વેદ તિર્યંચ અને મનુષ્યને વિષે હોય છે

ઇત્થી પુરિસો ય ચઉવિહ સુરેસુ—૪ પ્રકારના દેવ તાને વિષે સ્ત્રીવે૦ અને પુરૂષવેદ હોય છે

થિર વિગલ નારએસુ—૫ સ્થાવર, ૩ વિકલેંદ્રિય અને નારકીને વિષે

નપુંસ વેઓ હવઈ એગો ॥ ૩૮ ॥—૧ નપુંસક વેદ હોય છે

પજ્જ—પર્યાપ્તા	તિરિયા—તિર્યંચ.	કમેણ—અનુક્રમે.
મણુ—મનુષ્ય	બેઇંદિય—બેઇંદ્રિય	ઇમે—એ બા
બાયરગ્ગિ—બાદર અગ્નિ	તેઇંદિય—તેઇંદ્રિય	હુંતિ—હોય છે
વેમાણિય—વૈમાનિક	ભૂ—પૃથ્વીકાય.	સવ્વેવિ—સર્વે પણ
ભવણ—ભવનપતિ	આઉ—અપ્કાય	ભાવા—ભાવો
નિરય—નારકી	વાઉ—વાયુકાય.	જિણા—હે જિનેશ્વરો !
વંતરિયા—વ્યંતર	વણસ્સઇ—વનસ્પતિ	મએ—મે
જોઇસિ—જ્યોતિષી	ચિય—નિશ્ચે	અણંતસો—અનંતીવાર
ચઉ—ચઉરિંદ્રિય	અહિયા અહિયા—અધિક અધિક	પત્તા—પ્રાપ્ત કર્યા
પણ—પંચેંદ્રિય		

પર્યાપ્તા જીવોનુ અલ્પ બહુત્વ

પજ્જ મણુ બાયરગ્ગિ—પર્યાપ્તા મનુષ્ય (સૌથી થોડા, તેથી અધિક) બાદર અગ્નિકાય

વેમાણિય ભવણ નિરય વંતરિયા—વૈમાનિક, ભવનપતિ, નારકી, વ્યંતર

જોઈસ ચઉ પણ તિરિયા—જ્યોતિષી, ચઉરિંદ્રિય, પંચેંદ્રિય તિર્યંચ

એઇંદિય તેઇંદિય ભૂ આઊ ॥ ૩૯ ॥—બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, પૃથ્વીકાય, અપકાય,

વાઉ વણસ્સઇ ચિય—વાઉકાય અને નિશ્ચે વનસ્પતિકાય

અહિયા અહિયા કમેણ મે હુતિ—એ (સર્વે પર્યાપ્તા) અનુક્રમે (એક એકથી) અધિક અધિક હોય છે

સવ્વે વિ ઇમે ભાવા—આ સર્વે પણ ભાવો

જિણા મએ ણંતસો પત્તા ॥ ૪૦ ॥—હે જિનેશ્વરો! મેં અનંતીવાર પ્રાપ્ત કર્યા છે

સંપઇ–હમણા	ભમંત–ભમવાથી	સુલહ–સુલભ.
તુમ્હ–તમારા	ભગ્ગ–નિવૃત્ત	લહુ–ઝટ
ભત્તસ્સ–ભક્ત(એવા)	હિયયસ્સ–હ્રદયવાળા	મમ–મને.
દંડગ–દંડના	દંડતિય–૩ દંડના	દિંતુ–આપો
પય–સ્થાનને વિષે	વિરય–વિરામથી	મુક્ખપય–મોક્ષપદ.

સંપઇ તુમ્હ ભત્તસ્સ, દંડગ પય ભમણ ભગ્ગ હિયયસ્સ—હમણા (૨૪) દંડકના સ્થાનને વિષે ભમવાથી નિવૃત્ત મનવાળા તમારા ભક્ત એવા અને

દંડતિય વિરય સુલહં—(મન વચનને કાયા એ) ૩ દંડના વિરામથી સુલભ એવું

લહુ મમ દિંતુ મુક્ખ પયં ॥ ૪૧ ॥—મોક્ષપદ ઝટ આપો

સિરિ–શ્રી	સીસેણ–શિષ્ય	એસા–આ
જિણહંસ–જિનહંસ	ગજસારેણ–ગજસાર મુનિએ	વિન્નત્તી–વિજ્ઞપ્તિ
મુણીસર–મુનીશ્વરના		અપ્પહિયા–પોતાના હિતને માટે
રજ્જે–રાજ્યને વિષે	લિહિયા–લખી	

દ્વારનું નામ☞	૧૯ મું પર્યાપ્તિ						૨૦ મું કિમાહાર.	૨૧ મું સંજ્ઞા.		
દંડકનું નામ	આહાર	શરીર	ઇંદ્રિય	શ્વાસોશ્વાસ	ભાષા	મન		દીર્ઘ કાલિકી	હેતુવાદોપદેશિકી	દ્રષ્ટિવાદોપદેશિકી
નારકી	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૬ દિશાનો	૧	–	–
૧૦ભવનપતિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	–
વ્યંતર	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	–
જ્યોતિષી	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	–
વૈમાનિક	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	–
પૃથ્વીકાય	૧	૧	૧	૧	–	–	સ્યાતરે ૩-૪-૫-૬ દિશાનો	–	–	–
અપ્કાય	૧	૧	૧	૧	–	–		–	–	–
વનસ્પતિકાય	૧	૧	૧	૧	–	–		–	–	–
તેઉકાય	૧	૧	૧	૧	–	–		–	–	–
વાયુકાય	૧	૧	૧	૧	–	–		–	–	–
બેઇંદ્રિય	૧	૧	૧	૧	૧	–	૬ દિશાનો	–	૧	–
તેઇંદ્રિય	૧	૧	૧	૧	૧	–		–	૧	–
ચઉરિંદ્રિય	૧	૧	૧	૧	૧	–		–	૧	–
ગર્ભજ તિર્યંચ	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	–
ગર્ભજ મનુષ્ય	૧	૧	૧	૧	૧	૧		૧	–	૧

૨૨ મુ ગતિ	૨૩ મુ આગતિ	૨૪ મુ વેદ		
		[illegible]	[illegible]	[illegible]
પર્યાપ્તા સંખ્યાતા વર્ષના આયુ વાળા ગર્ભજ તિર્યંચને મનુષ્યોમાં	[illegible]	—	—	૧
સંખ્યાતા વર્ષના આયુષ્યવાળા પર્યાપ્તા પંચેદ્રિય તિર્યંચ મનુષ્ય-પૃથ્વી અપ્ ને વનસ્પતિકાયમાં	ગર્ભજ [illegible] તિર્યંચ અને મનુષ્ય [illegible]	૧	૧	—
૫ સ્થાવર ૩ વિકલેન્દ્રિય તિર્યંચ અને મનુષ્યમાં	નારકી વિના ૨૩ [illegible]	—	—	૧
૫ સ્થાવર ૩ વિકલેન્દ્રિયને તિર્યંચમાં	૫ સ્થાવર [illegible] તિર્યંચ અને મનુષ્ય થી	—	—	૧
૫ સ્થાવર ૩ વિકલેન્દ્રિય તિર્યંચ ને મનુષ્યમાં	[illegible] પ્રમાણે	—	—	૧
૨૪ દંડકમાં ઉપર પ્રમાણે	૨૪ દંડકથી [illegible] વિના ૨૨ દંડકમાંથી			

કયો જીવ વધુમા વધુ કઈ નરક સુધી મરણ પામીને ઉપજે

અમૃર્છિમ તિર્યંચ પચેદ્રિય પહેલી નરક સુધી, ભુજ-પરિસપ બીજી નરક સુધી, ખેચર ત્રીજી નરક સુધી, સિહ વિગેરે ચોથી નરક સુધી, ઉર પરિસર્પ પાચમી નરક સુધી, સ્ત્રી છઠ્ઠી નરક સુધી, મનુશ્ય અને મત્સ્ય સાતમી નરક સુધી અશુભ અધ્યવસાયે કરીને ઉપજે

કઈ નારકીમાથી આવેલો જીવ કયા આવી ઉપજે અને ત્યા વધુમા વધુ શુ પામી શકે ?

પહેલી નરક પૃથ્વીમાથી નીકળેલો જીવ ચક્રવતિ [1]આદિ (નીચે લખેલી) પદવીઓ પામી શકે એ પ્રમાણે દરેક નરક પૃથ્વીમા નીચે લખેલી બાબતો પામે, પણ ઉપર કહેલી બાબતો ન પામે

બીજી નરક પૃથ્વીમાથી નીકળેલો જીવ વાસુદેવ કે બળદેવ પણ પામે પણ ચક્રવર્તિ નજ થાય

ત્રીજી નરક પૃથ્વીમા નીકળેલો જીવ તિર્થંકર પદવી પામે પણ ચક્રવર્તિ વાસુદેવ કે બળદેવ નજ થાય

ચોથી નરક પૃથ્વીમાથી નીકળેલો જીવ સામાન્ય કેવળી થાય પણ તિર્થંકર આદિ ન જ થાય

પાચમી નરક પૃથ્વીમાથી નીકળેલો જીવ સર્વવિરતિ પણ પામે પણ સામાન્ય કેવળી વિગેરે ન જ થાય

છઠ્ઠી નરક પૃથ્વીમાથી નીકળેલો જીવ ગર્ભજ તિર્યંચ કે મનુષ્યમા દેશવિરતિ પણ પામે પણ સર્વવિરતિપણું નજ પામે

સાતમી નરકમાથી નીકળેલો જીવ ગર્ભજ તિર્યચ થાય અને સમ્યકત્વ પણ પામે પણ દેશ વિરતિપણું નજ પામે

---

[1] જે જીવ ચક્રવર્તિ થાય તે વાસુદેવ કે બળદેવની પદવી ન જ પામે

શ્રી દંડક પ્રકરણ મૂળ

નમિઉ ચઉવીસ જિણે, તસ્સુત્ત વિચાર લેસ દેસણઓ ॥ દંડગપએહિં તે ચ્ચિય, થોસામિ સુણેહ ભો ભવ્વા ॥ ૧ ॥ નેરઇઆ અસુરાઇ, પુઢવાઈ બેઇં-દિયાદઓ ચેવ ॥ ગબ્ભય તિરિય મણુ-સ્સા, વંતર જોઇસિય વેમાણી ॥ ૨ ॥ સંખિત્તયરી ઉ ઇમા, સરીર-મોગાહણા ય સંઘયણા ॥ સન્ના સંઠાણ કસાય, લેસ ઇંદિય દુસમુગ્ઘાયા ॥ ૩ ॥ દિટ્ઠી દંસણ[11] નાણે[12], [13] જોગુ[14]-વઓગો[15]-વવાય[16] ચવણ[17] -ઠિઈ[18] ॥ પજ્જત્તિ[19] કિમાહારે[20], સન્ની[21] ગઈ[22] આગઈ[23] વેએ[24] ॥૪॥ ચઉ ગબ્ભ તિરિ ય વાઉસુ, મણુઆણં પંચ સેસ તિસરીરા ॥

થાવર ચઉગે દુહઓ, અંગુલ અસંખ ભાગ તણૂ ॥ ૫ ॥ સવ્વેસિંપિ જહન્ના, સાહાવિય અંગુલસ્સ અસંખંસો ॥ ઉક્-કોસ પણુસય ધણૂ, નેરઇયા સત્ત હત્થ સુરા ॥ ૬॥ ગબ્ભ તિરિ સહસ્સ જોયણ, વણસ્સઈ અહિય જોયણ સહસ્સં ॥ નર તેઈંદિ તિગાઉ, બેઈંદિય જોયણે બાર ॥ ૭ ॥ જોયણ-મેગં ચઉરિંદિ, દેહ મુચ્ચત્તણં સુએ ભણિઅં ॥ વેઉવ્વિય દેહ પુણ, અંગુલ સંખંસ-મારંભે ॥ ૮ ॥ દેવ નર અહિય લક્ખં, તિરિયાણં નવ ય જોયણ સયાઇં ॥ દુ-ગુણં તુ નારયાણં, ભણિયં વેઉવ્વિય સરીરં ॥ ૯ ॥ અંતમુહુત્તં નિરએ, મુહુ-ત્ત ચત્તારિ તિરિય મણુએસુ ॥ દેવેસુ અદ્ધમાસો, ઉક્કોસ વિઉવ્વણા કાલો

॥ ૧૦ ॥ થાવર સુર નેરઈઆ, અસંઘય-
ણા ય વિગલ છેવટ્ઠં ॥ સંઘયણ છગ્ગં
ગબ્ભય, નર તિરિએસુવિ મુણેયવ્વં
॥ ૧૧ ॥ સૈંવ્વેસિં ચઉ દહ વા, સન્ના
સવ્વે સુરા ય ચઉરંસા ॥ નર તિરિય છ
સંઠાણા, હુંડા વિગલિંદિ નેરઈયા ॥૧૨॥
નાણાવિહ ધય સૂઇ, બુબ્બુય વણ વાઉ
તેઉ અપકાયા ॥ પુઢવી મસૂર ચંદા.
કારા સંઠાણઓ ભણિયા ॥ ૧૩ ॥ સૈંવ્વે
વિ ચઉ કસાયા, લેસ છગ્ગં ગબ્ભ
તિરિય મણુએસુ ॥ નારય તેઉ વાઉ,
વિગલા વેમાણિય તિ લેસા ॥ ૧૪ ॥
જોઈસિય તેઉ લેસા, સેસૈંા સવ્વેવિ હુંતિ
ચઉ લેસા ॥ ઈંદિય દારં સુગમં, મણુ-
આણં સત્ત સમુગ્ઘાયા ॥ ૧૫ ॥ વેયણ
કસાય મરણે, વેઉવ્વિય તેયએ ય આહારે ॥

કેવલિ ચ સમુગ્ઘાયા, સત્ત ઇમે હુંતિ સન્નીણં ॥ ૧૬ ॥ એગિંદિયાણ કેવલિ, તેયા-હારગ વિણા ઉ ચત્તારિ ॥ તે વેઉ-વ્વિય વજ્જા, વિગલા-સન્નીણ તે ચેવ ॥ ૧૭ ॥ પણ ગબ્ભ તિરિ સુરેસુ, ના-રય વાઉસુ ચઉર તિય સેસે ॥ વિગલ દુ દિટ્ઠી થાવર, મિચ્છત્તી સેસેં તિય દિટ્ઠી ॥૧૮॥ થાવર બિ તિસુ અચક્ખુ, ચઉરિંદિસુ તદ્દુગં સુએ ભણિઅં ॥ મણુઆ ચઉ દંસણિણો, સેસેસું તિગં તિગં ભણિયં ॥ ૧૯ ॥ અન્નાણ નાણ તિય તિય, સુર તિરિ નિરએ થિરે અન્નાણ દુગં ॥ નાણાન્નાણ દુ વિગલે, મણુએ પણ નાણ તિ અન્નાણા ॥ ૨૦ ॥ ઇક્કા-રસ સુર નિરએ, તિરિએસુ તેર પન્નર મણુએસુ ॥ વિગલે ચઉ પણ વાએ,

જોગ તિયં થાવરે હોઇ ॥ ૨૧ ॥ ઉવઓ-
ગા મણુએસુ, બારસ નવ નિરય તિરિય
દેવેસુ ॥ વિગલ દુગે પણ છક્કં, ચઉરિં-
દિસુ થાવરે તિયગં ॥ ૨૨ ॥ સંખ-
મસંખા સમયે, ગબ્ભય તિરિ વિગલ
નારય સુરા ય ॥ મણુઆ નિયમા સંખા,
વણ-ણંતા થાવર અસંખા ॥ ૨૩ ॥
અસન્ની નર અસંખા, જહ ઉવવાએ
તહેવ ચવણે વિ ॥ બાવીસ સગ તિ
દસ વાસ, સહસ્સ ઉક્કિટ્ઠ પુઢવાઇ
॥ ૨૪ ॥ તિ દિણગ્ગિ તિ પલ્લાઊ, નર
તિરિ સુર નિરય સાયર તિત્તીસા ॥ વં-
તર પલ્લં જોઇસ, વરિસ લક્ખા-હિયં
પલિય ॥ ૨૫ ॥ અસુરાણ અહિય અયરં,
દેસૂણ દુ પલયં નવ નિકાયે ॥ બારસ
વાસુણ પણદિણ, છમ્માસ ઉક્કિટ્ઠ વિગ-

લાણિ ॥ ૨૬ ॥ પુઢવાઈ દસ પયાણું,
અંતમુહુત્તં જહન્ન આઉ ઠિઇ ॥ દસ
સહસ વરિસ ઠિઈ, ભવણાહિવ નિરય
વંતરિઆ ॥ ૨૭ ॥ વેમાણિય જોઈસિયા,
પલ્લ તયટ્ઠંસ આઉઆ હુંતિ ॥ સુર
નર તિરિ નિરએસુ, છ પજ્જત્તી થાવરે
ચઉગં ॥ ૨૮ ॥ વિગલે પંચ પજ્જત્તી,
છદ્દિસિ આહાર હોઈ સવ્વેસિ ॥ પણ-
ગાઈ પયે ભયણા, અહ સન્નિ તિયં ભણિ-
સ્સામિ ॥ ૨૯ ॥ ચઉવિહ સુર તિરિ-
એસુ, નિરએસુ અ દીહકાલિગી સન્ના ॥
વિગલે હેઉવએસા, સન્ના રહિયા થિરા
સવ્વે ॥ ૩૦ ॥ મણુઆણ દીહકાલિય,
દિટ્ઠિવાઓ-વએસિયા કે વિ ॥ પજ્જ પણ
તિરિ મણુઅ ચ્ચિય, ચઉ વિહ દેવેસુ
ગચ્છંતિ ॥ ૩૧ ॥ સંખાઉ પજ્જ પ-

ણિંદિ, તિરિય નરેસુ તહેવ પજ્જત્તે ॥
ભૂ દગ પત્તેયવણે, એએસુ ચ્ચિય સુરા-
ગમણં ॥ ૩૨॥ પજ્જત્ત સંખ ગબ્ભય,
તિરિય નરા નિરય સત્તગે જંતિ ॥ નિરય
ઉવટ્ટા એએસુ, ઉવવજ્જંતિ ન સેસેસુ
॥૩૩॥પુઢવી આઉ વણસ્સઇ,મજ્ઝે નારય
વિવજ્જિયા જીવા ॥ સવ્વે ઉવવજ્જંતિ,
નિય નિય કમ્માણુમાણેણં ॥ ૩૪ ॥
પુઢવાઈ દસ પએસુ, પુઢવી આઉ વણ-
સ્સઇ જંતિ ॥ પુઢવાઇ દસ પએહિ ય,
તેઉ વાઉસુ ઉવવાઓ ॥૩૫॥ તેઊ વાઊ
ગમણં, પુઢવી પમુહમિ હોઇ પય
નવગે ॥ પુઢવાઈ ઠાણ દસગા, વિગલાઈ
તિયં તહિં જંતિ ॥ ૩૬ ॥ ગમણા-ગમ-
ણં ગબ્ભય, તિરિયાણં સયલ જીવ
ઠાણેસુ ॥ સવ્વત્થ જંતિ મણુઆ, તેઊ

વાઊહિં નો જંતિ ॥ ૩૭ ॥ વેય તિયં
તિરિ નરેસુ, ઇત્થી પુરિસો ય ચઉવિહ
સુરેસુ ॥ થિર વિગલ નારએસુ, નપુંસ
વેઓ હવઇ એગો ॥ ૩૮ ॥ પજ્જ મણુ
બાયરગ્ગિ, વેમાણિય ભવણ નિરય વંત-
રિયા ॥ જોઈસ ચઉ પણ તિરિયા, બેઇ-
દિય તેઇંદિય ભૂ આઊ ॥ ૩૯ ॥ વાઉ
વણસ્સઈ ચ્ચિય, અહિયા અહિયા કમેણ
મે હુંતિ ॥ સવ્વે વિ ઇમે ભાવા, જિણા
મએ ણંતસો પત્તા ॥ ૪૦ ॥ સંપઈ
તુમ્હ ભત્તસ્સ, દંડગ પય ભમણ ભગ્ગ
હિયયસ્સ ॥ દંડતિય વિરય સુલહ, લહુ
મમ દિંતુ મુક્ખ પય ॥ ૪૧ ॥ સિરિ
જિણહંસ મુણીસર, રજ્જે સિરિ ધવલ-
ચંદ સીસેણ ॥ ગજસારેણ લિહિયા,
એસા વિન્નત્તિ અપ્પહિયા ॥ ૪૨ ॥

શ્રી લઘુ સંગ્રહણી પ્રકરણ સાર્થ

નમિય-નમસ્કાર કરીને	જગગુરૂ-જગતના ગુરૂ	પયત્થે-પદાર્થોને
જિણ-જીતનાર જિનને	મહાવીર-મહાવીર સ્વામીને	વુચ્છં-કહીશ
સવ્વન્નુ-સર્વજ્ઞ	જંબુદ્દીવ-જંબૂદ્વીપના	સુત્તા-સૂત્રથી
જગપુજ્જ-જગતને પૂજ્ય		સપર-પોતાના અને પરના
		હેઉ-હેતુએ માટે

નમિય જિણ સવ્વન્નુ, જગપુજ્જ જગગુરૂ મહાવીર—રાગદ્વેષને જીતનાર, સર્વજ્ઞ, ત્રણ જગતને પૂજ્ય, ત્રણ જગતના ગુરૂ એવા શ્રી મહાવીર સ્વામીને નમસ્કાર કરીને

જંબુદ્દીવ પયત્થે—જંબૂદ્વીપના (શાશ્વતા) પદાર્થોને

વુચ્છં સુત્તા સપરહેઉ ॥૧॥—સૂત્રના અનુસારે પોતાના અને પરના માટે કહીશ

ખંડા-ખાંડવા ખંડ	તિત્થ-તીર્થો	પિંડ-સમુહ
જોયણ-જોજન	સેઢીઓ-શ્રેણિઓ	એસિં-એઓનો
વાસા-ક્ષેત્રો	વિજય-વિજયો	
પવ્વય-પર્વતો	દહ-દ્રહો	હોઈ-છે
કુડા-શિખરો	સલિલાઓ-નદીઓ	સંઘયણી-સંગ્રહણી

ખંડા જોયણ વાસા—ખાંડવા (ખંડ)-જોજન-ક્ષેત્રો

પવ્વય કુડા ય તિત્થ સેઢીઓ—પર્વતો-શિખરો-તીર્થો અને શ્રેણિઓ

વિજય દહ સલિલાઓ—વિજય (ચક્રવર્તિને જીતવા યોગ્ય દેશ)—દ્રહો (સરોવરો) અને નદીઓ
પિંડેસિ હોઈ સઘયણી ॥ ૨ ॥—એઓનો (૧૦ પદાર્થોનો) સમુહ તે સગ્રહણી છે

નઉઅ સય-૧૯૦	લક્ખે-લાખને	ભરહ પમાણ-ભરતના પ્રમાણને.
ખડાણ-ખાડવા	અહુવા-અથવા	
ભરહ-ભરતક્ષેત્રના માણેણ-પ્રમાણવડે	નઉઅ સય-૧૯૦ થી	હુવઈ-થાય. હોય
ભાઈએ-ભાગે છતે	ગુણ-ગુણતા	લક્ખ-લાખ.

૧ લુ ખડ દ્વાર

નઉઅ સય ખડાણુ—૧૯૦ ખડ (૫૨૬ જોજન ને ૬ કલા પ્રમાણવાળા) થાય (કયારે?)
ભરહ પમાણેણ ભાઇએ લક્ખે—ભરતક્ષેત્રના પ્રમાણ (૫૨૬ જો૦ ને ૬ કલા) વડે જબૂદ્વીપના ૧ લાખ જોજનને ભાગે છતે થાય
અહુવા નઉઅસય-ગુણ, ભરહ-પમાણ હુવઈ લક્ખ ॥ ૩ ॥—અથવા ભરતક્ષેત્રના પ્રમાણને ૧૯૦ વડે ગુણતા ૧ લાખ જોજન થાય

---

૧ જોજનની ૧૯ કલા થાય તેથી કલા કરવા માટે જોજનને ૧૯ એ ગુણતા ૧ લાખ જોજનના જબૂદ્વીપની કલા ૧૯ લાખને ભરતક્ષેત્રની કલા દશ હજારે ભાગતા ૧૯૦ ખાડવા થાય અથવા ૫૨૬ જોજનને એકસો નેવુંએ ગુણતા નવાણુ હજાર નવમો ચાલીશ જોજન થાય અને ૭ કલાને ૧૯૦ એ ગુણતા અગીયારસો ચાલીશ કલા થાય તેના જોજન કરવા માટે ઓગણીસે ભાગતા ૬૦ યોજન થાય તે ૯૯૯૪૦ મા ઉમેરીએ તો ૧ લાખ જોજનનો જબૂદ્વીપ થાય

વિજય દહ સલિલાઓ—વિજય (ચક્રવર્તિને જીતવા યોગ્ય દેશ)—દ્રહો (સરોવરો) અને નદીઓ

પિંડેસિ હોઈ સઘયણી ॥ ૨ ॥—એઓને (૧૦ પદાર્થોનો) સમુહ તે સગ્રહણી છે

નઉઅ સય-૧૯૦	લકખે-લાખને	ભરહ પમાણ-ભરતના પ્રમાણને.
ખડાણ-ખાંડવા	અહુવા-અથવા	હવઈ-થાય હોય.
ભરહ-ભરતક્ષેત્રના	નઉઅ સય-૧૯૦ થી	લક્ખ-લાખ
પમાણેણ-પ્રમાણ વડે	ગુણ-ગુણતા	
ભાઈએ-ભાગે છતે		

૧ લુ ખંડ દ્વાર

નઉઅ સય ખંડાણુ—૧૯૦ ખંડ (૫૨૬ જોજન ને ૬ કલા પ્રમાણવાળા) થાય (કયારે ?)

ભરહ પમાણેણુ ભાઇએ લકખે—ભરતક્ષેત્રના પ્રમાણ (૫૨૬ જો૦ ને ૬ કલા) વડે જમ્બૂદ્વીપના ૧ લાખ જોજનને ભાગે છતે થાય

અહવા નઉઅસય-ગુણ, ભરહ-પમાણ હવઈ લકખ ॥ ૩ ॥—અથવા ભરતક્ષેત્રના પ્રમાણને ૧૯૦ વડે ગુણતા ૧ લાખ જોજન થાય

---

૧ જોજનની ૧૯ કલા થાય તેથી કલા કરવા માટે જોજનને ૧૯ એ ગુણતા ૧ લાખ જોજનના જમ્બૂદ્વીપની કલા ૧૯ લાખને ભરતક્ષેત્રની કલા દશ હજારે ભાગતા ૧૯૦ ખાંડવા થાય અથવા ૫૨૬ જોજનને એકસો નેવુએ ગુણતા નવ્વાણુ હજાર નવસો ચાલીશ જોજન થાય અને ૬ કલાને ૧૯૦ એ ગુણતા અગીયારસો ચાલીશ કલા થાય તેના જોજન કરવા માટે ઓગણીસે ભાગતા ૬૦ યોજન થાય તે ૯૯૯૪૦ મા ઉમેરીએ તો ૧ લાખ જોજનનો જમ્બૂદ્વીપ થાય

તિરાસિ પિંડે ઈ નઉય સય ॥ ૫ ॥—એ ત્રણે રાશિને એકઠા કરે છતે ૧૯૦ ખંડ થાય

નંબર	૭ ક્ષેત્રો ને ૬ વર્ષધર પર્વતો.	ખંડ	યોજન	કળા.
૧	ભરત ક્ષેત્ર	૧	૫૨૬ –	૬
૨	હિમવત પર્વત	૨	૧૦૫૨ –	૧૨
૩	હિમવત ક્ષેત્ર	૪	૨૧૦૫ –	૫
૪	મહાહિમવત પર્વત	૮	૪૨૧૦ –	૧૦
૫	હરિવર્ષ ક્ષેત્ર	૧૬	૮૪૨૧ –	૧
૬	નિષધ પર્વત	૩૨	૧૬૮૪૨ –	૨
૭	મહાવિદેહ ક્ષેત્ર.	૬૪	૩૩૬૮૪ –	૪
૮	નીલવત પર્વત	૩૨	૧૬૮૪૨ –	૨
૯	રમ્યક્ ક્ષેત્ર	૧૬	૮૪૨૧ –	૧
૧૦	રૂકિમ પર્વત	૮	૪૨૧૦ –	૧૦
૧૧	ઐરણ્યવત ક્ષેત્ર.	૪	૨૧૦૫ –	૫
૧૨	શિખરી પર્વત	૨	૧૦૫૨ –	૧૨
૧૩	ઐરવત ક્ષેત્ર	૧	૫૨૬ –	૬
		૧૯૦	૯૯૯૯૬	૭૬ કળાના +૪ યોજન મેળવતા
			૧૦૦૦૦૦ યોજન જંબુ દ્વીપનો વિસ્તાર	

જોયણ—જોજનના પરિમાણાઇ—પ્રમાણવાળા સમચઉરંસાઇં—સમચોરસ	ઇત્થ—અહીં (જંબૂ દ્વીપમાં) ખંડાઇ—ખંડ ભાગ લકખસ્સ—લાખના પરિહીએ—પરિધિને	તપ્પાય—તેના ચોથા " " ભાગે ગુણે—ગુણવાથી હુ તેવ—નિશ્ચે થાય

અહુવા-અથવા
ઇગ ખડ-૧ ખડ
ભરહે-ભરતક્ષેત્રનો
દો-બે
હિમવંતે-હિમવંત પર્વતના
અ-અને
હેમવઈ-હિમવંત ક્ષેત્રના
ચઉરો-ચાર
અટ્ઠ-આઠ
મહા હિમવંતે-મહાહિમવંત પર્વતમા
સોલસ-સોળ
ખંડાઇ-ખંડ
હરિવાસ-હરિવર્ષ ક્ષેત્રમા
બત્તીસ-બત્રીશ
પુણ-વળી
નિસઢે-નિષધ પર્વતમા
મિલિયા-મળેલા મળીને
તેસટ્ઠી-ત્રેશઠ
બીય પાસે વિ-બીજી બાજુને વિષે પણ
ચઉસટ્ઠી-ચોસઠ
ઉ-વળી
વિદેહે-મહાવિદેહને વિષે
તિનસિ-ત્રણ મનુષને
પિંડ-એ કરે છતે
નઉયસય-એક સોને નેવુ

અહવિગ ખંડે ભરહે—અથવા ૧ ખંડ ભરતક્ષેત્રનો
દો હિમવંતે અ હેમવઈ ચઉરો—૨ ખંડ હિમવંત
 પર્વતના અને ૪ ખંડ હિમવંત ક્ષેત્રના
અટ્ઠ મહા હિમવંતે—૮ ખંડ મહાહિમવંત પર્વતના
સોલસ ખંડાઈં હરિવાસે ॥ ૪ ॥—૧૬ ખંડ હરિવર્ષ-
 ક્ષેત્રના છે
બત્તીસ પુણ નિસઢે—વળી ૩૨ ખંડ નિષધ પર્વતના
મિલિઆ તેસટ્ઠી બીયપાસે વિ—એ સર્વ મળી ૬૩
 ખંડ થાય એમ બીજી બાજુને વિષે પણ ૬૩ ખંડ
 (૧ ખંડ ઐરવત ક્ષેત્રનો-૨ શિખરી પર્વતના-૪
 ઐરણ્યવત ક્ષેત્રના-૮ રૂક્મી પર્વતના-૧૬ રમ્યક્
 ક્ષેત્રના-૩૨ નીલવંત પર્વતના એ સર્વ મળી ૬૩ ખંડ)
ચઉસટ્ઠી ઉ વિદેહે—વળી મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ૬૪
 ખંડ છે

પરિહી તિલક્ખ સોલસ, સહસ્સ—(જબૂદ્વીપની) પરિધિ ૩ લાખ ૧૬ હજાર
દો ય સયસત્તવીસ-હિયા—૨૨૭ જોજન અધિક
કોસ તિગ અટ્ઠાવીસ—૩ ગાઉ ૧૨૮ ધનુષ અને
ધણુસય તેર ગુલદ્ધહિઅ ॥૮॥—૧૩॥ આગળથી અધિક થાય છે

જબૂદ્વીપની પરિધિ.

૧૦૦૦૦૦ જબૂદ્વીપનો વિષ્કભ—(વિસ્તાર)
×૧૦૦૦૦૦ વર્ગ કરવા માટે એજ રકમથી ગુણાકાર

૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦ વર્ગ તેને
×૧૦ ફરી ગુણવા પછી વિષમ | સમ-કરી વર્ગમૂળ કાઢવુ

૩	)૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦(૩૧૬૨૨૭ યોજન પરિધ
+૩	૯
૬૧	૧૦૦(૧
+૧	૬૧
૬૨૬	૩૯૦૦(૬
+૬	૩૭૫૬
૬૩૨૨	૧૪૪૦૦(૨
+૨	૧૨૬૪૪
૬૩૨૪૨	૧૭૫૬૦૦(૨
+૨	૧૨૬૪૮૪
૬૩૨૪૪૭	૪૯૧૧૬૦૦(૭
+૭	૪૪૨૭૧૨૯
૬૩૨૪૫૪	૪૮૪૪૭૧

ભાજકથી પરિધિ અડધી આવે

૨ જુ જોજન દ્વાર

જોયણુ પરિમાણાઈ—જોજનના પ્રમાણવાળા
સમચઉરમાઈ ઈત્થ ખડાઇ—સમચતુરસ્ર (સમચોરસ) ખડ અહીંયા (જબૂદ્વીપના) કેવી રીતે થાય?
લકખસ્સ ય પરિહીએ—૧ લાખ જોજનના પરિધિને
તપ્પાય ગુણે ય હુતેવ ॥ ૬ ॥—તેના (૧ લાખના) ચોથા ભાગ વડે ગુણવાથી નિશ્ચે [ક્ષેત્રફળ] થાય

વિક્ખભ-પહોળાઈના	કરણી-વર્ગમૂળ કરતા	વિક્ખભ-વિસ્તારના
વગ્ગ-વર્ગને	વટ્ટસ્સ-વાટલાક્ષેત્રની	પાય-ચોથા ભાગે.
દહગુણ-૧૦ ગુણા કરીને	પરિરઓ-પરિધિ. ઘેરાવો	ગુણિઓ-ગુણવાથી
	હોઇ-થાય	પરિરઓ-પરિધિને
		તસ્સ-તે (ગોળક્ષેત્ર)નું
		ગણિય પય-ક્ષેત્રફળ.

વિક્ખભ વગ્ગ દહ ગુણુ—પહોળાઈના વર્ગને (તે સખ્યાને તેજ સખ્યાએ ગુણ્યા પછી) ૧૦ ગુણા કરીને
કરણી વટ્ટસ્સ પરિરઓ હોઈ—વર્ગમૂળ કરવાથી ગોળ ક્ષેત્રની પરિધિ થાય
વિક્ખભ પાય ગુણિઓ—તે પરિધિને વિસ્તારના ચોથા ભાગ વડે ગુણતા
પરિરઓ તસ્સ ગણિય-પય ॥ ૭ ॥—તે (ગોળક્ષેત્ર)નું ક્ષેત્રફળ થાય

પરિહી-પરિધિ	સત્તાવીસ-સત્યાવીશ	ધણુ-ધનુષ્ય
તિ લક્ખ-૩ લાખ	અહિયા-અધિક	સય-સો
સોનસ સહસ્સ-૧૬ હજાર	કોસ તિગ-૩ ગાઉ	તેરગુલદ્ધ-૧૩॥ આગળથી
દોય સય-બસે ને	અઠાવીસ-અઠ્યાવીશ	અહિય-અધિક

સત્તેવ–નિશ્ચે સાત	સહસ્સા–હજાર.	ધણુણિ–ધનુષ્ય.
કોડી–ક્રોડ	સય દિવડ્ઢ–દોઢસો	પન્નરસ–પનર
સયા–સો	સાહિય–અધિક	સટ્ઠિ–સાઠ
નઉઆ–નેવુ	ગાઉઅ–ગાઉ	અંગુલાઇ–આગળ.
છપ્પન–છપ્પન	એગ–એક	જંબુદ્દીવસ્સ–જં-
સય સહસ્સાઈ–લાખ	પનરસ–પનર.	બૂદ્વીપનું
ચઉનઉય–ચોરાણુ	ધણુ સયા–સો ધનુષ્ય.	ગણિય પય–ગણિત
ચ–અને	તહ–તેમજ	પદ

સત્તેવ ય કોડિસયા, નઉઆ—નિશ્ચે ૭૯૦ ક્રોડ
છપ્પન્ન સય–સહસ્સાઈ—૫૬ લાખ
ચઉનઉય ચ સહસ્સા—૯૪ હજાર અને
સય દિવડ્ઢ ચ સાહિય ॥ ૯ ॥—૧૫૦ જોજનથી અધિક

ગાઉઅ–મેગ પનરસ, ધણુસયા તહ ધણુણિ પન્નરસ—
૧ ગાઉ તેમજ ૧૫ સો ૧૫ ધનુષ

સટ્ઠિં ચ અંગુલાઈ—અને ૬૦ આગળ
જંબુદ્દીવસ્સ ગણિય પય ॥ ૧૦ ॥—એટલુ જંબૂદ્વીપનું ગણિતપદ (ક્ષેત્રફળ) છે

૨૪ આગળનો ૧ હાથ
૪ હાથનો ૧ ધનુષ
૯૬ આગળનો ૧ ધનુષ
૨૦૦૦ ધનુષનો ૧ ગાઉ
૮૦૦૦ હાથનો ૧ ગાઉ
૪ ગાઉનો ૧ જોજન

૬૩૨૪૫૪ ૪૮૬૪૭૨

×૪ કોશ (ગાઉ) કરવા માટે.

૬૩૨૪૫૪) ૧૯૩૭૮૮૪ (૩ ગાઉ

૧૮૯૭ ૬૨

૪૦૫૨૨

×૨૦૦૦ ધનુષ્ય કરવા માટે.

૬૩૨૪૫૪) ૮૧૦૪૪૦૦૦ (૧૨૮ ધનુર

૬૩૨૪૫૪

૧૭૭૯૮૬૦

૧ ૬૪૮૦૮

૫૧૪૯૫૨૦

૫૦૫૯૬૩૨

૮૯૮૮૮

×૯૬ આગળ કરવા માટે

૫૩૯૩૨૮

૮૦૮૯૯૨×

૬૩૨૪૫૪) ૮૬૨૯૨૪૮ (૧૩॥ આગળ

૬૩૨૪૫૪

૨૩૦૪૭૦૮

૧૮૯૭૩૬૨

૪૦૭૩૪૬

૩૧૬૨૨૭

૯૧૧૧૯

યોજન ગાઉ ધનુષ્ય આગળ

૩૧૬૨૨૭–૩–૧૨૮–૧૩॥

જેઓને વગમૂળ કાઢતા ન આવતુ હોય તેમણે વિસ્તારને બાવીસે ગુણી માતે ભાગવાથી લગભગ પરિધિ આવશે

ધનુષ્ય	આગળ
— ૧૨૮	— ૧૩॥ જંબૂદ્વીપની પરિધિ તેને
×૨૫૦૦૦	×૨૫૦૦૦
૦૦૦	૬૫
૦૦૦×	૨૬×
૦૦૦×	
૬૪૦×	૩૮૫૦૦૦
૨૫૬×	૧૨૫૦૦
૩૨૦૦૦૦૦ ધનુષ્ય તેના યો કરવા માટે ૮૦૦૦ એ ભાગવા	૩૩૭૫૦૦ આગળ–તેના ધનુષ્ય કરવા માટે ૯૬ એ ભાગવા

૯૬) ૩૩૭૫૦૦ (૩૫૧૫ ધનુષ્ય
૨૮૮
૪૯૫
૪૮૦
૧૫૦
૯૬
૫૪૦
૪૮૦
૬૦આગળ

૮૦૦૦) ૩૨૦૦૦૦૦ (૪૦૦ યોજન
૩૨૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૦

૨૦૦૦) ૩૫૧૫ (૧ ગાઉ
૨૦૦૦
૧૫૧૫ ધનુષ્ય

૧ ગાઉ — ૧૫૧૫ ધનુષ્ય — ૬૦ આગળ, જંબૂદ્વીપનું ક્ષેત્રફળ

જંબૂદ્વીપનું ગણિતપદ (ક્ષેત્રફળ)

યોજન — ગાઉ

૩૧૬૨૨૭ — ૩

×૨૫૦૦૦ — ×૨૫૦૦૦

૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦૦૦૦×
૦૦૦૦૦૦૦×
૧૫૮૧૧૩૫×
૬૩૨૪૫૪×

૭૯૦૫૬૭૫૦૦૦

૭૫૦૦૦ ગાઉ
તેને ચારે ભાગવાથી યોજન આવે

૧૮૭૫૦ યો ગાઉમાથી
૪૦૦ યો ધનુષ્યમાથી.

૭૯૦,૫૬૯૪૧૫૦
૧-૧૫૧૫-૬૦

૭૯૦૫૬૯૪૧૫૦-૧-૧૫૧૫-૬૦

૪) ૭૫૦૦૦ (૧૮૭૫૦ યોજન
૪
૩૫
૩૨
૩૦
૨૮
૨૦
૨૦
૦૦૦

૭૯૦ ક્રોડ ૫૬ લાખ ૯૪ હજાર ૧ સો ૫૦ યોજન,

ધનુષ્ય	આગળ
— ૧૨૮	— ૧૩॥ જંબૂદ્વીપની પરિધિ તેને
×૨૫૦૦૦	×૨૫૦૦૦
૦૦૦	૬૫
૦૦૦×	૨૬×
૦૦૦×	
૬૪૦×	૩૨૫૦૦૦
૨૫૬×	૧૨૫૦૦
૩૨૦૦૦૦૦ ધનુષ્ય. તેના યો કરવા માટે ૮૦૦૦ એ ભાગવા	૩૩૭૫૦૦ આગળ–તેના ધનુષ્ય કરવા માટે ૯૬ એ ભાગવા

૯૬) ૩૩૭૫૦૦ (૩૫૧૫ ધનુષ્ય
૨૮૮
———
૪૯૫
૪૮૦
———
૧૫૦
૯૬
———
૫૪૦
૪૮૦
———
૬૦આગળ

૮૦૦૦) ૩૨૦૦૦૦૦ (૪૦૦ યોજન
૩૨૦૦૦
———
૦૦૦૦૦૦૦

૨૦૦૦) ૩૫૧૫ (૧ ગાઉ
૨૦૦૦
———
૧૫૧૫ ધનુષ્ય

૧ ગાઉ — ૧૫૧૫ ધનુષ્ય, — ૬૦ આગળ, જંબૂદ્વીપનું ક્ષેત્રફળ

ભરહાઇ–ભરતાદિક	દો–બે	ચઉ ગયદંતા–ચાર ગજદંતા
સત્ત વાસા–૭ ક્ષેત્રો	ચિત્ત વિચિત્ત–ચિત્ર અને વિચિત્ર	તહ–તેમજ તથા
વિયડ્ઢ ચઉ–૪ વૈતાઢય	દો–બે	સુમેરુ–મેરુ પર્વત
ચઉતિસ–ચોત્રીશ	જમગા–જમક ને સમક	છ વાસહરા–૬ વર્ષધર
વટ્ટિયરે–લાંબા		પિંડે–એકઠા કરતા
સોલસ–સોળ	દો સય–બસે	એગુણ સત્તરિ–અગણોતેર
વક્ખાર ગિરિ–વક્ષસ્કાર પર્વત	કણય ગિરીણ–કંચનગિરિ	સયાદુન્ની–બસે

૩ જુ ક્ષેત્રદ્વાર

ભરહાઈ સત્ત વાસા—ભરતાદિ ૭ ક્ષેત્રો છે (ભરત–ઐરવત–મહાવિદેહ–હિમવંત—ઐરણ્યવંત—હરિવર્ષ ને રમ્યક્)

૪ થુ પર્વત દ્વાર

વિયડ્ઢ ચઉ ચઉતિસ વટ્ટિયરે—૪ વૈતાઢય વાટલા (ગોળ) અને ૩૪ લાંબા વૈતાઢય છે

સોલસ વક્ખારગિરી—૧૬ વક્ષસ્કાર પર્વત છે

દો ચિત્ત વિચિત્ત દો જમગા ॥ ૧૧ ॥—ચિત્ર અને વિચિત્ર મળી બે, જમક અને સમક મળી બે પર્વત છે

દોસય કણય-ગિરીણ—૨૦૦ કંચનગિરિ છે

ચઉ ગયદંતા ય તહ સુમેરૂ ય—૪ ગજદંતા પર્વત તેમજ ૧ મેરૂપર્વત

છ વાસહરા પિંડે—૬ વર્ષધરપર્વત છે એ સર્વ એકઠા કરતા

એગુણસત્તરિ સયા દુન્ની ॥ ૧૨ ॥—૨૬૯ (પર્વતો) થાય છે

સોલસ-સોળ	ચઉતીસ-ચોત્રીશ	હિમ-હિમવત ગિરિ.
વક્ખારેસુ-વક્ષસ્કાર ઉપર.	વિયડ્ઢેસુ-વૈતાઢ્ય ઉપર	સિહરીસુ-શિખરી ઉપર.
ચઉ ચઉ-ચાર ચાર	વિજ્જુપ્પહ-વિદ્યુ ત્પ્રભ.	ઇક્કારસ-અગીયાર
કૂડા-શિખરો	નિસઢ-નિષધ	ઇય-એ પ્રમાણે
હુન્તિ-છે	નીલવ તેસુ-નીલવ ત ઉપર	ઇગિમઢ્ઢી-એકસઠ
પત્તેય-દરેકને	તહ-તથા	ગિરીસુ-પર્વતો ઉપર
સોમણસ-સોમનસ	માલવ ત-માલ્યવ ત	કૂડાણ-શિ ખરોની
ગ ધમાયણુ-ગ ધમા દન ઉપર	સુરગિરિ-મેરૂ પર્વત ઉપર	એગત્તે-એકઠી કર્યે છતે
સત્ત-સાત (શિખરો)	નવ નવ-નવ નવ	સવ્વ ધણ-સર્વ સમ્બા
અ ટ્ઠ-આઠ	કૂડાઇ-શિખરો	સય ચઉરો-ચાર સો.
ય-અને	પત્તેય-દરેકને	સત્તસટ્ઠી-સ મડ
રૂપ્પિ-રૂક્મિ		
મહાહિમવે-મહાહિ મવત ઉપર		

પાચમુ કુટ દ્વાર

સોલસ વક્ખારેસુ—૧૬ વક્ષસ્કાર પર્વત ઉપર
ચઉ ચઉ કૂડા ય હુન્તિ પત્તેય —દરેકને ૪-૪ શિખરો છે
સોમણસ ગ ધમાયણુ—સોમનસ અને ગધમાદન (એ બે ગજદત) ઉપર ૭-૭ શિખરો છે
સત્તટ્ઠ ય રૂપ્પિ મહાહિમવે ॥ ૧૩ ॥—રૂક્મિ અને મહાહિમવત (એ બે વર્ષધર) ઉપર ૮-૮ શિખરો છે
ચઉતીસ વિયડ્ઢેસુ—૩૪ વૈતાઢ્ય પવત ઉપર
વિજ્જુપ્પહ નિસઢ નીલવ તેસુ—વિદ્યુત્પ્રભ (ગજદત), નિષધ અને નીલવત (એ બે વર્ષધર) ઉપર

તહ માલવત સુરગિરિ—તથા માલ્યવત (ગજદંત) અને મેરૂપર્વત ઉપર (નંદન વનમા)

નવ નવ કૂડાઈ પત્તેય ॥ ૧૪ ॥—એ દરેક (૩૯ પર્વતો)ને ૯-૯ શિખરો છે

હિમ-સિહરીસુ ઇક્કારસ—લઘુ હિમવંત અને શિખરી (એ બે વર્ષધર) ઉપર ૧૧-૧૧ શિખરો છે

ઈય ઈગસટ્ઠી ગિરીસુ કૂડાણ—એ પ્રમાણે ૬૧ પર્વતો ઉપર શિખરોની

એગત્તે સવ્વધણુ—સર્વ સખ્યા (૬૪+૩૦+૩૫૧+૨૨) એકઠી કરતા

સય ચઉરો સત્તસટ્ઠી ય ॥ ૧૫ ॥—૪૬૭ શિખરો થાય છે.

ચઉ—ચાર	કૂડેહિ—શિખરો સાથે	ગુણયાલ—ઓગણુચાલીશ
સત્ત—સાત	ગુણહ—ગુણો	
અટ્ઠ—આઠ	જહસંખ—અનુક્રમે	દુવે—એ પર્વતને
નવગે—નવ	સોલસ—સોળ	સગસટ્ઠી—સડસઠ
એગારસ—અગીયાર	દુ દુ—બે બે	સય ચઉરો—ચારસો

ચઉ સત્ત અટ્ઠ નવગે—૪-૭-૮-૯ અને.

ગારસ કૂડેહિ ગુણહ જહસંખ—૧૧ શિખરો સાથે અનુક્રમે ગુણો (કોને ?)

સોલસ દુ દુ ગુણયાલ—૧૬-૨-૨-૩૯

દુવે ય સગસટ્ઠિ સય ચઉરો ॥ ૧૬ ॥—અને ૨ પર્વતોને તો સર્વ મળીને ૪૬૭ શિખરો થાય છે

વક્ષસ્કાર	૧૬	×	૪	=	૬૪
સોમનસ–ગંધમાદન	૨	×	૭	=	૧૪
રૂક્મિ–મહાહિમવત	૨	×	૮	=	૧૬
દીર્ઘ વૈતાઢ્ય	૩૪	×	૯	=	૩૦૬
નિષધ–નીલવત	૨	×	૯	=	૧૮
વિદ્યુત્પ્રભ–માલ્યવત	૨	×	૯	=	૧૮
મેરૂપર્વત	૧	×	૯	=	૯
લઘુ હિમવત–શિખરી	૨	×	૧૧	=	૨૨
					૬૧ પર્વતના ૪૬૭ શિખરો.

ચઉતીસ–ચોત્રીશ	મેરૂ–મેરૂ પાસે	હરિકૂડ–હરિકૂટ
વિજએસુ–વિજયોને વિષે	જ બૂમિ–જ બુવૃક્ષના વનમા.	હરિસ્સહે–હરિસ્સહ કૂટ–
ઉસહ કૂડા–રૂષભ કૂટ	અટ્ઠ–આઠ	
અટ્ઠ–આઠ	દેવકુરાઇ–દેવકુરૂમા	સટ્ઠી–૬૦ (ભૂમિકૂટ)

૬૦ ભૂમિકૂટ

ચઉતીસ વિજએસુ—૩૪ વિજયોને વિષે

ઉસહ કુડા અટ્ઠ મેરૂ જ બુમ્મિ—૩૪ રૂષભકૂટ છે (તથા) મેરૂ પાસે (ભદ્રશાલ વનમા) અને જબૂ વૃક્ષના વનમા (ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રમા) ૮–૮ ભૂમિકૂટ છે

અટ્ઠ ય દેવકુરાઇ—અને દેવકુરૂને વિષે (શાલ્મલી વૃક્ષના વનમા) ૮ ભૂમિકૂટ છે (કુલ ૫૮ કૂટ)

હરિકૂડ હરિસ્સહે સટ્ઠી ॥ ૧૭ ॥—હરિકૂટ અને હરિસહ કૂટ મળી ૬૦ ભૂમિકૂટ છે

માગહ-માગધ	એરવય-ઐરવત	દુરુત્તર સય-એકસો
વરદામ-વરદામ	ભરહે-ભરતમા	એ
પભાસ-પ્રભાસ	ચઉતીસા-ચોત્રીશને	
તિત્થ-તીર્થો	તીહિ-ત્રણ વડે	તુ-વળી
વિજએસુ-૩૨ વિજયોમા	ગુણિયા-ગુણેલા ગુણતા	તિત્થાણ-તીર્થો

૬ ઠુ તીર્થ દ્વાર

માગહ વરદામ પભાસ—માગધ, વરદામ અને પ્રભાસ

તિત્થ વિજયેસુ એરવય-ભરહે—(એ ત્રણ) તીર્થો (મહાવિદેહની) ૩૨ વિજયોમા, ઐરવત અને ભરત (મળી ૩૪ વિજયો)મા છે

ચઉતીસા તિહિ ગુણિયા—(તેથી) ૩૪ ને ત્રણ વડે ગુણતા

દુરુત્તર-સય તુ તિત્થાણ ॥ ૧૮ ॥—(સર્વ મળી) વળી ૧૦૨ તીર્થો થાય છે

વિજ્જાહર-વિદ્યાધર	વેઅડ્ઢે-વૈતાઢ્ય ઉપર	છત્તીસ સય-...
અભિઓગિય-આભિયોગિકની	ઇઅ-એ પ્રમાણે	નો છ...
સેઢીઓ-શ્રેણિઓ	ચઉગુણ-૪ વડે ગુણતા	તુ-વળી
દુની દુન્નિ-એ બે	ચઉતીસા-ચોત્રીશને	સેઢીણ-શ્રેણિઓ

૭ મુ શ્રેણિ દ્વાર

વિજ્જાહર અભિઓગિય—વિદ્યાધર મનુષ્યોની અ... આભિયોગિક દેવોની

સેઢીઓ દુન્નિ દુન્નિ વેઅડ્ઢે—૨-૨ શ્રેણિઓ (નગરોની હાર) વૈતાઢય પર્વત ઉપર છે

ઇયિ ચઉગુણ ચઉતીસા—એ પ્રમાણે ૩૪ વૈતાઢયને ૪ વડે ગુણતા

છત્તીસ-સય તુ સેઢીણ ॥ ૧૯ ॥—વળી ૧૩૬ શ્રેણિઓ થાય છે

ચક્કી-ચક્રવર્તીને	હુંતિ-છે	પઉમાઈ-પદ્મ આદિ
જેઅવ્વાઇ-જીતવા યોગ્ય	ચઉતીસા-ચોત્રીશ	કુરૂસુ-કુરૂક્ષેત્રમા
વિજયાઇ-વિજયો	મહદ્દહુ-મોટા સરોવરો	દસગ-દશ
ઇત્થ-અહીં (જબુ દ્વીપમા)		તિ-એ પ્રમાણે એમ
	છ-૭	સોલસગ-સોળ

૮ મુ વિજય દ્વાર

ચક્કી જેઅવ્વાઈ—ચક્રવર્તીને જીતવા યોગ્ય

વિજયાઈ ઇત્થ હુતિ ચઉતીસા—૩૪ વિજયો અહી (જબૂદ્વીપમા) છે

૯ મુ દ્રહ દ્વાર

મહદ્દહ છ પઉમાઈ—પદ્મ આદિ (મહાપદ્મ-પુંડરિક-મહાપુંડરિક-તિગિચ્છી અને કેસરી એ) છ મોટા સરોવરો છે

કુરૂસુ દસગ તિ સોલસગ ॥ ૨૦ ॥—દેવકુરૂ અને ઉત્તર કુરૂક્ષેત્રમા ૧૦ નાના સરોવરો છે એમ (સર્વ મળી) ૧૬ સરોવરો છે

ગગા—ગગા.
સિધૂ—સિંધુ
રત્તા—રક્તા
રત્તવઇ—રક્તાવતી
ચઉ—ચાર
નઇઓ—નદીઓ
પત્તેય—દરેક
ચઉદ્દસહિ—ચૌ
સહસ્સેહિ—હજાર
(નદીઓ)
સમગ—સાથે
વચ્ચતિ—જાય છે
જલહિમ્મિ—સમુદ્રમા
એવ—એ પ્રમાણે
અભ્મિતરિયા—અ
રના ક્ષેત્રની
ચઉરો—ચાર
પુણ—વળી.
અઠવીસ—અઠાવીશ
સહસ્સેહિ—હજાર
સાથે.
પુણરવિ—વળી પણ

છપ્પન્નેહિ—છપ્પન
સહસ્સેહિ—હજાર
નદીઓ સાથે
જતિ—જાય છે
ચઉ સલિલા—ચાર
નદીઓ
કુરુમજ્ઝે—કુરુ ક્ષેત્રમા.
ચઉરાસી—ચોરાશી
સહસ્સાઇ—હજાર
(નદીઓ)
તહ—તેમજ તથા
વિજય સોલસેસુ—
૧૬ વિજયામા
બત્તીસાણ—બત્રીશ
નઇણ—નદીઓમાની.
ચઉદ્દસ સહસ્સાઇ—
૧૪ હજાર
પત્તેય—દરેકને
ચઉદ્દસ—ચૌદ
સહસ્સ—હજાર વડે
ગુણિયા—ગુણાએલી
અડતીસ—આડત્રીશ

નઇઓ—નદીઓ.
વિજય મજ્ઝિલ્લા—
વિજયોમા
સીઓયાએ—શીતો
દામા.
નિવડતિ પડે છે
મળે છે
તહ—તેમજ
સીયાઇ—સીતામા
એમેવ—એમજ
સીયા—સીતા
સીઓયા—સીતોદા
વિય—પણ અને
બત્તીસ સહસ્સ—
૩૨ હજાર
પચ લક્ખેહિ—૫ લા
સવ્વે—સર્વે
ચઉદ્દસ લક્ખા—૧
ના
છપ્પન્ન સહસ્સ—
હજા
મેલવિયા—મેળવ

૧૦ મુ નદી દ્વાર

ગગા સિધૂ રત્તા—ગગા, સિધુ, રક્તા (અને) રત્તવઈ ચઉ નઇઓ પત્તેય—રક્તાવતી એ ચાર નદીઓ છે તે દરેક નદી

ચઉદસહિ સહસ્સેહિ—૧૪ હજાર નદીઓ (સાથે)
સમગ વચ્ચતિ જલહિમિ ॥ ૨૧ ॥—(એમ ૫૬ હજાર નદીઓ) સાથે સમુદ્રમા જાય છે
એવ અબ્ભિતરિયા—એવી રીતે અદરના (હિમવત-ઐરણ્યવત) ક્ષેત્રની
ચઉરો પુણ અટ્ઠવીસ સહસ્સેહિ—(રોહિતા-રોહિતાશા-રૂપ્યકુલા અને સુવર્ણ કુલા એ) ૪ નદીઓ વળી દરેક ૨૮ હજારના પરિવાર સાથે સમુદ્રમા જાય છે
પુણરવિ છપ્પન્નેહિ, સહસ્સેહિ જતિ ચઉ સલિલા ॥ ૨૨ ॥—વળી પણ ૫૬ હજારના પરિવાર સાથે (હરિવર્ષ અને રમ્યક્ ક્ષેત્રની હરિકાતા-હરિ સલિલા -નરકાતા અને નારીકાતા એ) ૪ નદીઓ સમુદ્રમા જાય છે
કુરૂમજ્ઝે ચઉરાસી, સહસ્સાઈ—દેવકુરૂ અને ઉત્તરકુરૂમા ૮૪ હજાર નદીઓ છે
તહ ય વિજય સોલસ્સેસુ—તેમજ (પશ્ચિમ મહાવિદેહના) ૧૬ વિજયોમા
બત્તીસાણ નઈણ—૩૨ નદીઓમાની
ચઉદસ સહસ્સાઈ પત્તેય ॥ ૨૩ ॥—દરેકને ૧૪ હજાર નદીઓનો પરિવાર છે
ચઉદસ સહસ્સ ગુણિયા—૧૪ હજાર નદીઓ વડે ગુણાએલી
અડતીસ નઈઓ વિજય મજ્ઝિલ્લા—૧૬ વિજયમાહે (૩૨ નદીઓ અને ૬ અતર્નદી મળીને) ૩૮

નદીઓ છે (તેનો પરિવાર ૫ લાખ ૩૨ હજાર થાય)

સીઓયાએ નિવડતિ—એટલી નદીઓ શીતોદામા મળે છે

તહ ય સીયાઈ એમેવ ॥ ૨૪ ॥—તેમજ એ પ્રમાણેજ (પરિવાર સહિત ૫૩૨૦૦૦ નદીઓ) સીતામા મળે છે

સીયા સીઓયા વિ ય—સીતા અને શીતોદા પણ (એ દરેક નદી)

બત્તીસ સહસ્સ પંચ લક્ખેહિ—૫ લાખ ૩૨ હજારના પરિવારે છે

સવ્વે ચઉદસ લક્ખા, છપ્પન્ન સહસ્સ મેલવિયા ॥ ૨૫ ॥—તે સર્વે મેળવતા (એકઠી કરતા) ૧૪ લાખ ૫૬ હજાર નદીઓ થાય છે

છ જોયણ-૬ જોજન	વિત્થરો-વિસ્તાર	ઈય-એ પ્રમાણે
સકોસે-૧ કોસ સહિત	મૂલે-મૂળમા	દુદુ-બમણા બમણાએ
	દસ ગુણિઓ-૧૦ ગુણો	ગુણેણ-ગુણવાથી
ગગાસિંધૂણ-ગગા અને સિંધુના	પજ્જતે-પર્યન્તે છેડે	સેસાણ-બાકીની (નદીઓનો)

છ જોયણ સકોસે—૬ જોજન અને ૧ ગાઉ સહિત (૬। જોજનનો)

ગગા સિંધૂણ વિત્થરો મૂલે—ગગા અને સિંધુનો મૂળમા વિસ્તાર છે

દસ ગુણિઓ પજ્જતે—(તેથી) ૧૦ ગુણો (૬૨॥ જોજન) વિસ્તાર છેડે છે

ઈય દુ દુ ગુણેણ સેસાણ ॥ ૨૬ ॥—એ પ્રમાણે બાકીની (૪+૪+૨) નદીઓનો વિસ્તાર બમણા બમણાએ ગુણવાથી જાણવો

૯૦ મોટી નદીઓ અને નાની નદીઓ—૧૪ લાખ ને ૫૬ હજાર

મોટી નદીઓ	દરેક મોટી નદીનો પરિવાર	કુલ નાની નદીઓ.	મૂળ પ્રવાહ (યોજન)	છેડે પ્રવાહ (યોજન)
ગંગા–સિંધુ–રક્તા–રક્તવતી ૧ + ૧ + ૧ + ૧ =	૪ × ૧૪૦૦૦ =	૫૬૦૦૦	૬ા	૬૨ા
રોહિતા–રોહિતાશા–રૂપ્યકુલા–સુવર્ણકુલા ૧ + ૧ + ૧ + ૧ =	૪ × ૨૮૦૦૦ =	૧૧૨૦૦૦	૧૨ા	૧૨૫
હરિકાંતા–હરિસલિલા–નરકાંતા–નારીકાંતા ૧ + ૧ + ૧ + ૧ =	૪ × ૫૬૦૦૦ =	૨૨૪૦૦૦	૨૫	૨૫૦
શીતોદા	૧ × ૫૩૨૦૦૦ =	૫૩૨૦૦૦	૫૦	૫૦૦
સીતા	૧ × ૫૩૨૦૦૦ =	૫૩૨૦૦૦	૫૦	૫૦૦
		૧૪૫૬૦૦૦		
અંતર્નદીઓ	૧૨	આ નદીઓનો પરિવાર શીતોદા અને સીતામાં ગણાવેલ હોવાથી ફરીથી કહ્યો નથી		
મહાવિદેહની	૬૪			
	૯૦			

જોયણ સય–સો જોજન
Cન્ચિઢા–ઉંચા
કણયમયા–સોનાના
સિહુરિ–શિખરી
ચુર હિમન તા–લઘુ હિમવત
રૂપ્પિ–રૂક્મિ
મહા હિમન તા–મહાહિમવત
દુસય બમે (જોજન)
Cચ્ચા–ઉચા

રૂપ્પ–રૂપાનો
કણુયમયા–સોનાનો
ચત્તારિ જોયણ સએ–ચારસે જોજન
ઉચ્ચિટ્ઠો–ઉચા
નિસઢ–નિષધ
નીલવ તો–નીલવત
નિસઢો–નિષધ
તવણિજ્જમઓ–તપાવેના સોના જેવો
વેરૂલિઓ–વૈડુર્ય રત્નનો
નીલવ તો–નીલવત

સવ્વેવિ–સર્વ પણ
પવ્વયવરા–શાશ્વતા પર્વતો
સમય ખિત્તમ્મિ–અઢીદ્વીપમા
મ દરે–મેરૂ પર્વત (૫)
વિહૂણા–સિવાયના
ધરણિ તલે–ભૂમિમા
ઉવગાઢા–દટાયેલ
ઉસ્સેહ–ઉચાઈના
ચઉત્થ ભાયમ્મિ–ચોથા ભાગે

જોયણ સય–મુચ્ચિટ્ઠા—એક સો જોજન ઉચા
કણયમયા સિહરિ–ચુલ્લ હિમવ તા—સોનાના શિખરી
અને લઘુહિમવત (એ બે પર્વતો) છે
રૂપ્પિ મહાહિમવ તા—રૂક્મિ અને મહા હિમવત પર્વત
દુસ ઉચ્ચા રૂપ્પ કણયમયા ॥ ૨૭ ॥—બસો જોજન
ઉચા છે તેમા રૂક્મિ રૂપાનો અને મહાહિમવત
સોનાનો છે
ચત્તારિ જોયણ સએ—ચારસો જોજન
ઉચ્ચિટ્ઠો નિસઢ નીલવ તો ય—ઉંચા નિષધ અને
નીલવત પર્વત છે
નિસઢો તવણિજ્જમઓ –(તેમા) નિષધ તપાવેલા
સોના જેવો (લાલ) છે

વેરૂલિઓ નિલવ તો ય ॥ ૨૮ ॥—અને નીલવ ત વૈડુર્ય રત્નના વર્ણ જેવો (લીલો) છે

સવ્વેવિ પવ્વયવરા—સર્વે (શાશ્વતા) પર્વતો પણ

સમય ખિત્તમિ મ દર વિહૂણા—અઢીદ્વીપમા પાચ મેરૂ સિવાયના (જે) છે

ધરણિતલે ઉવગાઢા—તે પર્વતો પૃથ્વી તલમા (ભૂમિમા) દટાયેલા છે (કેટના ?)

ઉસ્સેહ ચઉત્થ ભાય મિ ॥ ૨૯ ॥—પોતાની ઉચાઈના ચોથા ભાગે (૫ મેરૂમાથી જબૂદ્વીપનો મધ્ય મેરૂ ૧૦૦૦ જોજન જમીનમા અને ૯૯ હજાર જોજન ઉપર મળી ૧ લાખ જોજન છે અને બીજા ૪ મેરૂ ૧૦૦૦ જોજન ભમિમા અને ૮૩ હજાર જોજન બહાર ઉચા છે)

ખ ડાઇ—ખાડવાદિકની ગાહાહિ—ગાથાઓ વાળા	જ બૂદ્દીનસ્સ—જ બૂ દ્વીપની	ર ઇયા—રચી
સાહિ દારેહિ—૧૦ દ્વારોથી	સ ઘયણી—સંગ્રહણી	હરિભદ—હરિભદ્ર
	સમ્મત્તા—સમાપ્ત થઇ	સૂરીહિ—સૂરિએ

ખ ડાઈ ગાહાહિ—ખાડવાદિકની ગાથાઓવાળા

દસહિ દારેહિ જ બુદ્દીવસ્સ—૧૦ દ્વારોથી જબૂદ્વીપની

સ ઘયણી સમત્તા—સ ગ્રહણી સમાપ્ત થઇ

રઈયા હરિભદ્દ સૂરીહિ ॥ ૩૦ ॥—શ્રી હરિભદ્ર સૂરિએ તેની રચના કરી

સ ગ્રહણી પ્રકરણ સાર્થ સમાપ્ત.

જબૂદ્વીપના ૧૦ શાશ્વતા પદાર્થો સક્ષેપમા

૧ જબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્ર (૫૨૬ જોજન ને ૬ કલા) પ્રમાણે ખડ-૧૯૦

૨ જબૂદ્વીપની પરિધિ ૩ લાખ ૧૬ હજાર ૨૨૭ જોજન ૩ ગાઉ ૧૨૮ ધનુષ્ય ને ૧૩ાા આગળથી અધિક ક્ષેત્રફળ (ગણિતપ) ૭૯૦ ક્રોડ ૫૬ લાખ ૯૪ હજાર ૧૫૦ જોજન ૧ ગાઉ ૧૫૧૫ ધનુષ્ય ને ૬૦ આગળ

૩ ક્ષેત્રો-૭ ભરત ઐરવત મહાવિદેહ હિમવત ઐરણ્યવત હરિવર્ષ ને રમ્યક્

૪ પર્વતો-૨૬૯ ૮ ગોળ વૈતાઢ્ય ૩૪ લાબા વૈતાઢ્ય ૧૬ વક્ષસ્કાર ચિત્ર અને વિચિત્ર જમક અને સમક ૨૦૦ કચનગિરિ ૪ ગજદત ૧ મેરૂ અને ૬ વર્ષધર

૫ શિખરો ૪૬૭ (૬૧ પર્વતના) ૧૬ વક્ષસ્કારના ૬૪ શિખરો સોમનસ અને ગધમાદનના ૭-૭ રૂકિમ અને મહાહિમવતના ૮-૮ ૩૪ દીર્ઘ વૈતાઢ્ય નિષધ નીલવત વિદ્યુત્પ્રભ માલ્યવત અને મેરૂ પર્વત એ ૩૯ પર્વતના ૯-૯ વળી હિમવત અને શિખરીના ૧૧-૧૧ શિખરો છે ભૂમિકૂટ-૬૦ રૂષભકૂટ-૩૪ મેરૂ પાસે (ભદ્રશાલ વનમા) ૮ ઉત્તરકુરૂમા (જબૂવૃક્ષના વનમા) ૮ દેવકુરૂમા (શાલ્મલી વૃક્ષના વનમા) ૮ હરિકૂટ ૧ અને હરિસહ ૧

૬ તીર્થો-૧૦૨ -૪ વિજયોમા માગધ વરદામ અને પ્રભાસ એ ત્રણ તીર્થો હોવાથી ૧૦૨ તીર્થો થાય

૭ શ્રેણિઓ ૧૩ ચોત્રીશ દીર્ઘ વૈતાઢ્ય ઉપર વિદ્યાધર મનુષ્યોની બન્ને શ્રેણિઓ હોવાથી ૬૮ અને આભિયોગિક દેવોની બન્ને શ્રેણિઓ હોવાથી ૬૮ મળી કુલ ૧૩૬ શ્રેણિઓ થાય

૮ વિજયો ૩૪ ૧૬ પૂર્વ મહાવિદેહની ૧૬ પશ્ચિમ મહાવિદેહની, ૧ ભરત ને ૧ ઐરવત

९ દ્રહ (સરોવર) ૧૬ પદ્મ મહાપદ્મ, પુંડરિક, મહાપુંડરિક, તિગિચ્છી ને કેસરી એ ૬ દેવકુરૂમા ૫ અને ઉત્તરકુરૂમા ૫

૧૦ મોટી નદીઓ–૯૦ તથા તે નદીઓનો પરિવાર ૧૪ લાખ ને ૫૬ હજાર

લઘુ સંગ્રહણીના પ્રશ્નો

૧ જબૂદ્વીપમા રહેલા શાશ્વતા દશ પદાર્થ ગણાવો

૨ ભરતક્ષેત્ર કેટલા યોજન અને કલાનો છે ? આ સંખ્યાને કેટલાએ ગુણીએ તો એક લાખ યોજન થાય ? એ માપ ક્યા દ્વીપનુ હશે ?

૩ ભરત, હિમવત હરિવર્ષ અને મહાવિદેહક્ષેત્ર તથા શિખરી રૂકિમ અને નીલવત પર્વતના ખાડવા કેટલા છે ? તે કહો

૪ **વિક્ખમ વગ્ગ દહગુણ** એ ગાથાનો અર્થ કહો
એક ગોળ કુવો ૧૦ હાથ વચ્ચેથી પહોળો છે તો તેનો પરિધિ કેટલો થાય ?

૫. દશ હાથ લાંબા દોરડાવતી ખીલે બાંધેલો ઘોડો વધારેમા વધારે કેટલા હાથના ગોળ ચક્કરમાં ફરશે (હિસાબ ગણીને કરવો) વ્યાસ અને પરિધિનું ગુણોત્તર ૭ ૨૨ છે

૬ ૪ ગજદંતા અને ૬ વર્ષધર પર્વતના નામ તથા તે પર્વતોની ઉપર કેટલા શિખરો છે ? તે કહો

૭ જબૂદ્વીપમા મોટી નદીઓ કેટલી અને તે દરેકનો પરિવાર કેટલો ? તથા તેનો મૂળમા અને છેડે વિસ્તાર કેટલો ?

૮ જબૂદ્વીપનો મેરૂ ભૂમિમા કેટલો અને ઉપર કેટલો ? તથા બીજા પર્વતો ભૂમિમા અને ઉપર કેટલા જોજન છે ? તે કહો.

૯ શિખરી લઘુહિમવત નિષધ અને મહાહિમવત પર્વતની ઉંચાઈ કેટલી ? લઘુ સંગ્રહણી પ્રકરણના રચનાર કોણ ?

શ્રી લઘુસંગ્રહણી પ્રકરણ મૂળ.

નમિય જિણં સવ્વન્નું, જગપુજ્જં
જગગુરૂં મહાવીરં ॥ જંબુદ્દીવ પયત્થે,
વુચ્છં સુત્તા સપરહેઉ ॥ ૧ ॥ ખંડા[૧] જોયણ[૨]-
વાસા[૩], પવ્વય[૪] કુડા[૫] ય તિત્થ[૬] સેઢીઓ[૭] ॥
વિજય[૮] દહ[૯] સલિલાઓ[૧૦], પિંડેસિં હોઇ
સંઘયણી ॥ ૨ ॥ નઉઅ સયં ખંડાણં,
ભરહ પમાણેણ ભાઈએ લક્ખે ॥ અહવા
નઉઅસય-ગુણં, ભરહ-પમાણં હવઈ
લક્ખં ॥ ૩ ॥ અહવિગ ખંડે ભરહે,
દો હિમવંતે અ હેમવઇ ચઉરો ॥ અટ્ઠ
મહા હિમવંતે, સોલસ ખંડાઇં હરિવાસે
॥ ૪ ॥ બત્તીસં પુણ નિસઢે, મિલિઆ

તેસટ્ઠી બીયપાસે વિ ॥ ચઉસટ્ઠી ઉ વિ-
દ્દેહે, તિરાસિ પિંડે ઈ નઉય-સયં ॥ ૫ ॥
જોયણ પરિમાણાઇં, સમચઉરંસાઇં ઇત્થ
ખંડાઈં ॥ લક્ખસ્સ ય પરિહીએ, તપ્પાય
ગુણે ય હુંતેવ ॥ ૬ ॥ વિક્ખંભ વગ્ગ
દહ ગુણ, કરણી વટ્ટસ્સ પરિરઓ હોઇ ॥
વિક્ખંભ પાય ગુણિઓ, પરિરઓ તસ્સ
ગણિય-પયં ॥ ૭ ॥ પરિહી તિલક્ખ
સોલસ, સહસ્સ દો ય સય સત્તવીસ-
હિયા ॥ કોસ તિગ અટ્ઠાવીસં, ધણુસય
તેરંગુલદ્ધહિઅં ॥ ૮ ॥ સત્તેવ ય કોડિ
સયા, નઉઆ છપ્પન્ન સય-સહસ્સાઇ ॥
ચઉનઉયં ચ સહસ્સા, સયં દિવડ્ઢં ચ
સાહિયં ॥ ૯ ॥ ગાઉઅ-મેગં પનરસ,
ધણૂસયા તહ ધણૂણિ પન્નરસ ॥ સટ્ઠિં ચ

અંગુલાઈં, જંબુદ્દીવસ્સ ગણિયપયં ॥ ૧૦ ॥ ભરહાઇ સત્ત વાસા, વિયડ્ઢ ચઉ ચઉરતિંસ વટ્ટિયરે॥ સોલસ વક્ખાર ગિરી, દો ચિત્ત વિચિત્ત દો જમગા ॥ ૧૧ ॥ દોસય કણય-ગિરીણં, ચઉ ગયદંતા ય તહ સુમેરૂ ય ॥ છ વાસહરા પિંડે, એગુણસત્તરિ સયા દુન્ની ॥૧૨॥ સોલસ વક્ખારેસુ, ચઉ ચઉ કૂડા ય હુન્તિ પત્તેય ॥સોમણસ ગંધમાયણ, સત્તટ્ઠ ય રૂપ્પિ મહાહિમવે ॥ ૧૩ ॥ ચઉતીસ વિયડ્ઢેસુ, વિજ્જુપ્પહ નિસઢ નીલવં-તેસુ ॥ તહ માલવંત સુરગિરિ, નવ નવ કૂડાઈ પત્તેયં ॥ ૧૪ ॥ હિમ-સિહરીસુ ઈક્કારસ, ઇય ઇગસટ્ઠી ગિરીસુ કૂડાણં ॥ એગત્તે સવ્વધણં, સય ચઉરો સત્ત-

સટ્ઠીય ॥ ૧૫॥ ચઉ સત્ત અટ્ઠ નવગે, ગારસ કૂડેહિ ગુણુહ જહસંખં ॥ સોલસ દુ દુ ગુણુયાલં, દુવે ય સગસટ્ઠી સય ચઉરે ॥ ૧૬ ॥ ચઉતીસ વિજએસુ, ઉસહ કૂડા અટ્ઠ મેરૂ જંબૂંમિ ॥ અટ્ઠ ય દેવકુરાઈ, હરિકૂડ હરિસ્સહે સટ્ઠી ॥૧૭॥ માગહ વરદામ પભાસ,-તિત્થ વિજ-યેસુ એરવય-ભરહે ॥ ચઉતીસા તિહિં ગુણિયા, દુરૂત્તર-સયં તુ તિત્થાણું ॥૧૮॥ વિજ્જાહર અભિઓગિય, સેઢીઓ દુન્નિ દુન્નિ વેઅડ્ઢે ॥ ઈય ચઉગુણુ ચઉતીસા, છત્તીસસયં તુ મેઢીણું ॥ ૧૯ ॥ ચક્કી જેઅવ્વાઇ, વિજયાઈ ઈત્થ હુંતિ ચઉ-તીસા ॥ મહ દહ છ પઉમાઈ, કુરૂસુ દસગં તિ સોલસગં ॥ ૨૦ ॥ ગંગા

સિંધૂ રત્તા, રત્તવઈ ચઉ નઇઓ
પત્તેયં ॥ ચઉદ્દસહિં સહસ્સેહિં,
સમગં વચ્ચંતિ જલહિંમિ ॥ ૨૧ ॥
એવં અબ્ભિંતરિયા, ચઉરો પુણ અટ્ઠ-
વીસ સહસ્સેહિં ॥ પુણરવિ છપ્પન્નેહિં,
સહસ્સેહિં જંતિ ચઉ સલિલા ॥૨૨॥
કુરૂમજ્ઝે ચઉરાસી સહસ્સાઇં તહ ય
વિજય સોલસેસુ ॥ બત્તીસાણ નઈણં,
ચઉદ્દસ સહસ્સાઇ પત્તેયં ॥ ૨૩ ॥
ચઉદ્દસ સહસ્સ ગુણિયા, અડતીસ નઇઓ
વિજય મજ્ઝિલ્લા ॥ સીઓયાએ નિવ-
ડંતિ, તહ ય સીયાઈ એમેવ ॥ ૨૪ ॥
સીયા સીઓયા વિ ય, બત્તીસ સહસ્સ
પંચ લક્ખેહિં ॥ સવ્વે ચઉદ્દસ લક્ખા,
છપ્પન્ન સહસ્સ મેલવિયા ॥ ૨૫ ॥

છજ્જોયણ સકોસે, ગંગા સિંધૂણ વિત્થરો મૂલે ॥ દસ ગુણિઓ પજ્જંતે, ઇય દુ દુ ગુણેણ સેસાણં ॥ ૨૬ ॥ જોયણ સયમુચ્ચિટ્ઠા, કણયમયા સિહરિ ચુલ્લ હિમવંતા ॥ રૂપ્પિ મહાહિમવંતા દુસ ઉચ્ચા રૂપ્પ કણયમયા ॥ ૨૭ ॥ ચત્તારિ જોયણ સએ, ઉચ્ચિટ્ઠો નિસઢ નીલવંતો ય ॥ નિસઢો તવણિજ્જમઓ, વેરૂલિઓ નિલવંતો ય ॥ ૨૮ ॥ સવ્વેવિ પવ્વય-વરા, સમય ખિત્તંમિ મંદર વિહૂણા ॥ ધરણિતલે ઉવગાઢા, ઉસ્સેહ ચઉત્થ ભાયંમિ ॥ ૨૯ ॥ ખંડાઇ ગાહાહિં, દસહિં દારેહિં જંબુદ્દીવસ્સ ॥ સંઘયણી સમ-ત્તા, રઇયા હરિભદ્દ સૂરીહિં ॥ ૩૦ ॥

ભવાભિનંદી જીવના ૧૧ લક્ષણ.

પાચ ઇન્દ્રિઓના વિષય સુખ નિશ્ચયે કરી દુખકારી છે તો પણ તેને વિષે જે જીવો સુખની બુદ્ધિએ કરીને આનંદ માને છે તેને ભવાભિનંદી કહીએ

૧ **આહારને અર્થે**—જો હું સામાયિક પૌષધ તથા દશાવગાસાદિક ધર્મ કરણી કરીશ તો જમવાનું મળશે એવી વિચારણાથી ધર્મ કરણી કરવી તે

૨ **પૂજાવાને અર્થે**—જો હુ ધર્મ રણી કરીશ તો લોકમા પૂજનીક થઇશ એવો અભિપ્રાય રાખવો તે

૩ ઉપધિ—વસ્ત્ર પાત્રાદિકને અર્થે ધર્મ કરણી કરવી તે

૪ **રિદ્ધિ ગારવ**—જો હુ ધર્મ કરણી કરીશ તો આ શ્રાવક મારા થશે અને એનાથી મારૂં ગુજરાન થશે એવી બુદ્ધિએ રીને ધર્મ કરણી કરવી તે

૫ **ક્ષુદ્ર (અગંભીર હોય)**—પારકા છીદ્ર બોલતો ફરે અને લોકોના મોટા ગુણને ઢાંકે અને પોતાના ગુણનો ઉત્કર્ષ કરે દરેક રીતે પોતાનો ગુણ પ્રગટ થાય એમ લોકો આગળ બોલવુ તે

૬ **લોભને વિષે (પુદ્ગળ ભાવને વિષે) આસક્ત**—ધન ધાન્ય, વસ્ત્ર પાન જશકીર્તિ મેળવવાને વિષે આસક્ત રહેવુ તે

૭ **દીન (પુદ્ગળ ભાવના વિયોગે કરીને રાંક)**—આગામી કાળની ચિંતા કરે કે હાય હાય હું શુ ખાઇશ? અને હવે હું કેમ કરીશ? હવે મારા કુટુંબનો નિર્વાહ કેમ ચાલશે? એવી ચિંતા કરે પણ આત્મ સ્વરૂપનો લેશ પણ વિચાર કરે નહિ તે

૮ **મત્સરી**—પારકા ગુણને ન સહે તે

૯ **ભયવાન્**—પુદ્ગળાદિક વસ્તુના વિયોગથી ભય કરવો તે

૧૦ **શઠ**—કપટી

૧૧ **અજ્ઞાની**—સર્વ વસ્તુનો અજાણ

મિથ્યાત્વના તમામ પ્રકાર.

પ્રથમ ચાર પ્રકાર

૧ પ્રરૂપણા મિથ્યાત્વ—શ્રી જિનેશ્વરે કહેલ ધર્મની વિપરીત પ્રરૂપણા કરવી તે

૨ પ્રવર્ત્તન મિથ્યાત્વ—લૌકિક તથા લોકોત્તર મિથ્યાત્વની કરણી કરવી તે

૩ પરિણામ મિથ્યાત્વ—મનમાં જુઠો હઠવાદ રાખે અને કેવળી ભાષિત નવ તત્ત્વના અર્થ યથાર્થ ન સદ્દહે તે

૪ પ્રદેશ મિથ્યાત્વ—સત્તામાં રહેલી મોહનીય કર્મની સાત પ્રકૃતિ તે

દશ પ્રકાર

૧ ધર્મને અધર્મ કહેવો તે—જિનેશ્વર ભાષિત શુદ્ધ ધર્મને અધર્મ કહેવો તે

૨ અધર્મને ધર્મ કહેવો તે—હિંસાદિ પાપ આશ્રવ સહિત અશુદ્ધ એવો અધર્મને ધર્મ કહેવો તે

૩ માર્ગને ઉન્માર્ગ કહેવો તે—સમકિત સહિત સંવર ભાવ સેવન કરવારૂપ માર્ગને ઉન્માર્ગ કહેવો તે.

૪ ઉન્માર્ગને માર્ગ કહેવો તે—કુદેવ કુગુરૂ, કુધર્મને સેવન કરવા રૂપ ઉન્માર્ગને માર્ગ કહેવો તે

૫ સાધુને અસાધુ કહેવા તે—સત્તાવીસ ગુણયુક્ત તરણતારણ જહાજ સમાન શુદ્ધ પ્રરૂપક એવા સાધુને અસાધુ કહેવા તે

૬ અસાધુને સાધુ કહેવા તે—આરંભ પરિગ્રહ વિષય અને કષાયના ભરેલા લોભી ભોગી શ્રદ્ધા કરાવનાર લોહના નાવ સમાન એવા અસાધુને સાધુ કહેવા તે

૭ જીવને અજીવ કહેવો તે—એકેંદ્રિયાદિક જીવને અજીવ કહેવો તે

૮ અજીવને જીવ કહેવો તે—સોના રૂપા આદિક અજીવ વસ્તુને જીવ કહેવો તે

૯ મૂર્તને અમૂર્ત કહેવો તે—દેહ (શરીર) રૂપી મૂર્ત પદાર્થને અમૂર્ત (અરૂપી) કહેવો તે.
૧૦ અમૂર્તને મૂર્ત કહેવો તે—જીવ તથા ધર્માસ્તિકાયાદિ અરૂપી દ્ર ને રૂપી કહેવા તે

પાચ પ્રકાર

૧ અભિગ્રહિક—ખગ ખાટાની પરિક્ષા કર્યા વિના પોતાની મતિમા આ યુ તે માચુ માને તે
૨ અનભિગ્રહિક—સર્વ ધમ સારા છે બધે દર્શન રૂડા છે સૌને વદીએ, કોઇને નિદીએ નહીં એમ વિષ અમૃત સરખાં ગણના તે
૩ આભિનિવેશિક—જાણીને જુઠુ બોલે, પોતાની ભૂલ સમજાય છતા બોટી પ્રરૂપણા કરે અને કોઇ સમકિત દૃષ્ટિ સમજાવે તો પણ હઠ ન મૂકે તે
૪ સાશયિક—જિન વાણીમા સશય રાખે એટલે પોતાના અજ્ઞાનથી સિદ્ધાતના અર્થ સમજે નહીં તેથી ડામાડોળ રહે તે
૫ અનાભોગિક—અજાણપણે કાઇ સમજે નહીં તે અથવા એકે દ્રિયાદિક જીવને અનાદિકાળનુ લાગે છે તે

૭ પ્રકાર

૧ લોકિક દેવગત—રાગ દ્વેષના ભરેલા લૌકિક દેવને માને, પૂજે તથા તેમનો કહેલો માર્ગ પાળે તે
૨ લૌકિક ગુરૂગત—અઢાર પાપસ્થાનકના ભરેલા નવા નવા વેશ બનાવનાર અન્ય દર્શનીના ગુરૂને ગુરૂ માનવા અને તેમનું બહુ માન કરવુ તે
૩ લૌકિક પર્વગત—આ લોકમા પુદ્ગલિક સુખની ઇચ્છાએ મિથ્યાત્વી લોકે કલ્પેલા હોળી બળેવાદિક પર્વને શ્રદ્ધાએ આરાધવા તે

૪ લોકોત્તર દેવગત—અઢાર દોષ રહિત અરિહંત દેવની આગળ આ લોક પરલોકના પુદ્ગલિક સુખની વાચ્છાએ માનતા માનવી તે

૫ લોકોત્તર ગુરૂગત—અઢાર પાપસ્થાનક સેવનાર, છકાયનો આરંભ કરનાર એવા જિનના સાધુનો વેષ ધરનારને ગુરૂ માનવા તે તથા શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર સહિત એવા મુનિરાજને આલોક પરલોકના સુખની વાચ્છાએ વાદવા, પૂજવા, પડિલાભવા તે

૬ લોકોત્તર પર્વગત—જિનરાજના કલ્યાણકના દિવસે તથા આઠમ ચૌદશાદિ પર્વના દિવસે આ લોક પરલોકના સુખને અર્થે આયબીલ એકાસણાદિ તપ કરવો તે

શ્રાવકના ૨૧ ગુણ.

૧ અક્ષુદ્ર	૨ રૂપવાન્	૩ શાંત પ્રકૃતિવાન્
૪ લોકપ્રિય	૫ અક્રૂર	૬ પાપભીરૂ
૭ અશઠ	૮ દાક્ષિણ્યતાવાન્	૯ લજ્જાળુ
૧૦ દયાળુ	૧૧ મધ્યસ્થસોમ્યદૃષ્ટિ	૧૨ ગુણરાગી
૧૩ સત્કથાખ્ય	૧૪ સુપક્ષયુક્ત	૧૫ દીર્ઘ દર્શી
૧૬ વિશેષજ્ઞ	૧૭ વૃદ્ધાનુગામી	૧૮ વિનયી
૧૯ કૃતજ્ઞ	૨૦ પરહિતાર્થકારી	૨૧ લબ્ધલક્ષ્ય

૧ અક્ષુદ્ર—જે ઉતાવળી બુદ્ધિવાળો ન હોય સ્વપરને ઉપકાર કરવા સમર્થ હોય પારકા છિદ્ર ખોળે નહીં એવો ગંભીર હોય તે

૨ રૂપવાન્—સંપૂર્ણ અંગોપાંગવાળો પાંચ ઇંદ્રિયોથી સુંદર દેખાતો, સારા બાંધાવાળો હોય તે.

૩ શાંત પ્રકૃતિવાન્—સ્વભાવે શાંત પ્રકૃતિવાળો, પ્રાયઃ પાપ ભરેલા કામમાં ન પ્રવર્તે સુખે સેવવા યોગ્ય તથા બીજાઓને શાંતિ આપનાર હોય તે

૪ લોક પ્રિય—જે પુરૂષ ઉદાર, વિનયવંત અને સુશીલ હોઇ, આ લોક અને પરલોકથી જે વિરૂદ્ધ કામ હોય તે ન કરે, તે લોક પ્રિય થઇને લોકમા ધર્મનુ બહુ માન ઉપજાવે
૫ અક્રૂર—ઘાતકી પરિણામી જે ન હોય તે
૬ પાપભીરૂ—આ લોક પરલોકના સંકટો વિચારીનેજ પાપમા ન પ્રવર્તે અને અપયશના ભયથી ડરતો રહે તે
૭ અશઠ—બીજાને ઠગે નહી તેથી વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય તથા વખાણવા લાયક થાય અને ભાવપૂર્વક ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કરે તે.
૮ દાક્ષિણ્યતાવાન્—સુદાક્ષિણ્ય ગુણવાળો, પોતાનો કામધંધો મૂકીને બીજાને ઉપકાર કરતો રહે, તેથી તેનુ વાકય સૌ કબુલ રાખે તથા સૌ લોકો તેના પખવાડે ચાલે (અનુસરે) તે
૯ લજ્જાળુ—લજ્જાળુ પુરૂષ નાનામા નાના અકાર્યને પણ દૂર વર્જે છે તેથી તે સદાચાર આચરે છે અને સ્વીકારેલી વાતને કોઇ પણ રીતે મૂકે નહીં તે
૧૦ દયાળુ—દયા એ ધર્મનુ મૂળ છે અને દયાને અનુકૂળજ સઘળુ અનુષ્ઠાન જૈન સિદ્ધાંતમા કહેલુ છે માટે તેવા ગુણવાળા હોય તે
૧૧ મધ્યસ્થ અને સૌમ્યદૃષ્ટિ—ખરા ધર્મવિચાર ને સાંભળનારો, ગુણો સાથે જોડાઈ દોષોને દૂર તજનારો અને સર્વ સ્થળે રાગદ્વેષ રહિત હોય તે
૧૨ ગુણરાગી—ગુણવાન માણસોનુ બહુમાન કરનારો નિર્ગુણી ઓની ઉપેક્ષા કરનારો ગુણનો સંગ્રહ કરનારો અને પામેલા ગુણોને મલીન ન કરે તે.
૧૩ સત્કથાખ્ય—ઉત્તમ પુરૂષોના ચરિત્ર કહેનાર થવુ તે
૧૪ સુપક્ષયુક્ત—જેનો પરિવાર અનુકુળ અને ધર્મશીળ હોઇ સદાચાર યુક્ત હોય તે
૧૫ દીર્ઘદર્શી—પરિણામે સુંદર, બહુ લાભ ને થોડી મહેનતવાળુ

અને કેળવાયેલ માણસને વખાણવા લાયક હોય તેવા કામ કરનારા હોય તે.

૧૬ વિશેષજ્ઞ—અપક્ષપાતપણે વસ્તુઓના ગુણદોષ જાણનારો હોય તે

૧૭ વૃદ્ધાનુગામી—જ્ઞાનાદિગુણોએ કરી વૃદ્ધ માણસની પાછળ ચાલનારો (અનુસરનારો) હોય તે

૧૮ વિનયી—જેના વડે આઠ પ્રકારના કર્મનો નાશ કરાય એવા સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનાદિ ગુણોએ કરી સહિતનો વિનય કરનાર

૧૯ કૃતજ્ઞ—કરેલા ગુણને બરાબર જાણનાર હોય એટલે વિના કારણે ઉપકાર કરનાર ગુરુ મહારાજને પણ ખરી બુદ્ધિથી પરમ ઉપકારી ગણીને તેમનુ બહુમાન કરનારો હોય તે

૨૦ પરહિતાર્થકારી—પારકાનુ હિત કરવામા તૈયાર રહેનાર તથા બીજાને સત્ય ધર્મ પમાડવામાં તત્પર હોય તે

૨૧ લબ્ધલક્ષ્ય—પ્રાપ્ત થયુ છે જાણવા લાયક અનુષ્ઠાન તે જેને એવો પુરુષ તે સુખે સઘળુ ધર્મ કર્તવ્ય જાણી શકે છે

ભાવ શ્રાવકના ૬ લિંગ

૧ કૃતવ્રતકર્મ=વ્રતની ક્રિયાને બજાવનાર હોય તે તેના ચાર ભેદ (૧) આકર્ણન = સાંભળવુ (૨) જ્ઞાન એટલે સમજવુ (૩) ગ્રહણ એટલે સ્વીકારવુ (૪) પ્રતિસેવન=બરાબર પાળવુ તે

૨ શીળવાન્—તેના ૪ ભેદ (૧) આયતન = ધર્મીજનોને મળવાનું સ્થાન સેવે (૨) પ્રયોજન વિના પારકા ઘરમા ન પેસે તે (૩) વિકારવાળા વચન ન બોલે તે (૪) બાળક્રીડા વર્જે એટલે મૂર્ખ લોકોને આનંદ થાય એવા જુગારાદિ કર્મ વર્જે અને મીઠા વચને કામ સિદ્ધ કરે તે

૩ ગુણવાનપણુ—તેના પાંચ ભેદ (૧) સ્વાધ્યાયમા તત્પર (૨) ક્રિયાનુષ્ઠાનમા તત્પર (૩) વિનયમા તત્પર (૪) સર્વ બાબતમા કદાગ્રહ રહિત (૫) જીનાગમમા રૂચિવંત

૪ ઋજુવ્યવહાર=સરળપણે ચાલવુ તેના ચાર પ્રકાર છે (૧) યથાર્થ કહેનાર (૨) અવચ્ચક્રિય=ઠેચના લેવામા ન ઠગે તે અને જુઠી સાક્ષી ન પુરનાર હોય તે (૩) છતા અપરાધનો પ્રકાશક (૪) ખરા ભાવથી નિષ્કપટ મૈત્રી કરનાર

૫ ગુરૂશુશ્રૂષા—તેના ચાર ભેદ (૧) શુશ્રૂષા=ગુરૂજનની સેવા કરવી (૨) કારણ=બીજાને ગુરૂજનની સેવામા પ્રવર્તાવે (૩) ઔષધ ભેષજ=ગુરૂને ઓસડવેસડ કરવા (૪) ભાવ સહિત ગુરુમહારાજની સેવા કરે

૬ પ્રવચન કુશળ—તેના ૭ ભે. (૧) સૂત્રકુશળ=સૂત્રમા પ્રવીણ હોય તે (૨) અર્થકુશળ=અર્થમા નિપુણ (૩) ઉત્સર્ગ કુશળ=સામાન્ય કથનમા હોશીઆર (૪) અપવાદ કુશળ=વિશેષ કથનમા પ્રવીણ (૫) ભાવ કુશળ = વિધિ સહિત ધર્મકાર્ય કરવામા તથા અનુગાન કરવામા હોશીઆર (૬) વ્યવહાર કુશળ=ગીતાર્થ પુરૂષના આચરણમા કુશળ હોય તે

ભાવ શ્રાવકના ભાવગત ૧૭ લક્ષણ

૧ સ્ત્રી	૨ ઇંદ્રિય	૩ અર્થ (ધન)
૪ સસાર	૫ વિષય	૬ આરભ
૭ ઘર	૮ દર્શન	૯ ગડરી પ્રવાહ

૧૦ આગમ પુરસ્સર પ્રવૃત્તિ ૧૧ યથાશક્તિ દાનાદિ પ્રવૃત્તિ
૧૨ વિધિ ૧૩ અરક્તદ્વિષ્ટ ૧૪ મધ્યસ્થ
૧૫ અસબદ્ધ ૧૬ પરાર્થ કામોપભોગી ૧૭ વેશ્યાવત્ ઘરવાસ પાળનાર

૧ સ્ત્રી—સ્ત્રીને અનર્થની ખાણ, ચચળ અને પ્રાર નરકે લઇ જનારી જાણતો થકો હિતેચ્છુ પુરૂષ તેનો વશવર્તી ન થાય.

૨ ઇંદ્રિય—ઇંદ્રિયોરૂપ ચપળ ઘોડાઓ હમેશા દુર્ગતિના માર્ગ તરફ દોડનારા છે તેમને સંસારનુ સ્વરૂપ સમજનારો પુરૂષ સમ્યક્ જ્ઞાનરૂપ રસી (દોરડી)થી રોકી રાખે છે

૩ અર્થ—આયામ તથા ક્લેશનું કારણ હોવાથી ધન અસાર છે એમ જાણીને બુદ્ધિમાન્ પુરૂષ તેમાં જરાએ લેભાતો નથી

૪ સંસાર—અસારને દુ ખરૂપ, દુ ખફળ દુ ખાનુબંધી તથા વીટંબના રૂપ અને અસાર જાણીને તેમાં રતિ ન કરે તે

૫ વિષય—ક્ષણમાત્ર સુખ આપી વિષયોને હમેશાં વિષ સમાન ગણીને ભવભીરૂ તથા તત્ત્વાર્થને સમજનાર પુરૂષ વિષયોમાં ગૃદ્ધિ ન કરે

૬ આરંભ—તીવ્ર આરંભ વર્જે, નિર્વાહ નહીં થતાં કદાચ કાંઇ કરવું પડે તો અણ ઇચ્છાથી કરે તથા નિરારંભી જનને વખાણે અને સર્વ જીવો ઉપર દયાળુ રહે તે

૭ ઘર—ઘરવાસને પાસ (ફાંસાની માફક) માનતો થકો દુ ખિત થઇ તેમાં વસે અને ચારિત્ર મોહનીય કર્મ જીતવાનો ઉદ્યમ કરે

૮ દર્શન—શ્રદ્ધા સહિત રહે પ્રભાવના અને વર્ણવાદ (પ્રશંસા) વગેરે કરતો રહે અને ગુરૂની ભક્તિવાળો થઇ નિર્મળ દર્શન ધારણ કરે

૯ ગડરી પ્રવાહ—ગાડરીયા પ્રવાહની જેમ ગતાનુગતિક (વગર વિચારે અનુસરવા રૂપ) લોકસંજ્ઞાનો પરિહાર કરી ધીરપુરૂષ દરેક ક્રિયા કરે

૧૦ આગમ—પરલોકના માર્ગમાં જીનાગમ સિવાય બીજું પ્રમાણ નથી માટે આગમ પુરસ્સરજ (આગમમાં કહ્યા મુજબ) સર્વ ક્રિયા કરે તે.

૧૧ યથાશક્તિ દાનાદિ પ્રવૃત્તિ—શક્તિ ગોપવ્યા સિવાય આત્માને બાધા ન થાય તેમ સુમતિવાન્ પુરૂષ દાનાદિક ચતુર્વિધ ધર્મને આચરે છે

૧૨ વિધિ—ચિંતામણી રત્ન માફક દુર્લભ, હિતકારી નિર્દોષ ક્રિયા પામીને, તેને ગુરૂએ કહેલી વિધિપૂર્વક આચરતો થકો મુગ્ધ જનોના હસવાથી શરમાય નહીં

૧૩ અરક્તદ્વિષ્ટ—શરીરની સ્થિતિના કારણુ ધન સ્વજન આહાર ઘર વિગેરે સાંસારિક પદાર્થોમા પણુ અરક્તદ્વિષ્ટ (રાગદ્વેષ રહિત) થઇને રહે

૧૪ મધ્યસ્થ—ઉપશમ ભરેલા વિચારવાળો હોય કેમકે તે રાગદ્વેષે ફસાયેલો હોતો નથી તેથી હિતાર્થિ પુરૂષ મધ્યસ્થ રહીને સર્વથા કદાગ્રહનો ત્યાગ કરે છે

૧૫ અસબદ્ધ—સમસ્ત વસ્તુઓ ક્ષણભગુર છે, એમ નિરતર ભાવતો થકો ધન વિગેરેમા સબદ્ધ (જોડાયેલો) છતા, પણુ પ્રતિબધ (મૂર્છારૂપ સબધ) ન કરે તે

૧૬ પરાર્થકામોપભોગી—સસારથી વિરક્ત મન રાખી ભોગો-પભોગથી તૃપ્તિ થતી નથી એમ જાણી કામભોગમા પરની ઇચ્છાથી વર્તે એવો હોય તે

૧૭ વૈશ્યાવત્ ઘરવાસ પાળનાર—વેશ્યાની માફક નિરાશસા રહી આજ કાલ છોડીશ એમ ચિતવતો રહી ઘરવાસ પરાયો હોય તેમ ગણીને શિથિલ ભાવે ઘરવાસ પાળે તે

---

૧ નીચેના શબ્દોની વ્યાખ્યા કરો અને તે શેમા આવે છે ? તે કહો ગુરૂ શુશ્રૂષા મધ્યસ્થ પરાર્થ કામોપભોગી, મત્સરી અભિનિવેશિ રૂપવાન્, લબ્ધ લક્ષ્ય પ્રવચન કુશળ અસબદ્ધ, દીર્ઘદર્શી, સત્કથાખ્ય અક્ષુદ્ર ઋજુ વ્યવહાર

૨ अ દ્રવ્ય અને ભાવ શ્રાવ નો અર્થ તથા ભાવ શ્રાવકના ૭ લિગ કહો

ब ભવાભિનદી જીવ કોને કહે ? તથા તમામ પ્રકારના મિથ્યાત્વનો ચોથો ભેદ કહો

૩ કૃતજ્ઞ થવાથી શા ફાયદા થાય ? તેનું વિવેચન લગભગ દશ લીટી થાય તેટલુ કરો

રાજનગર ત્રીજુ ધોરણુ સમાપ્ત